

Ion Muntean, Alexandru Fala

www.viitorul.org

Nr. 6, 2010

Politici
Publice

SECTORUL GAZIER AL REPUBLICII MOLDOVA – CONSECINȚELE OPORTUNITĂȚILOR NEGLIJATE

www.viitorul.org

Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul”

Politici Publice

NR. 6, 2010

SECTORUL GAZIER AL REPUBLICII MOLDOVA – CONSECINȚELE OPORTUNITĂȚILOR NEGLIJATE

Ion Muntean
Alexandru Fala

Seria Politici Publice reprezintă o colecție de studii, lansată de către Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul”, cu începere din iarna anului 2002, cu sprijinul Think Tank Fund al Open Society Institute (LGI/OSI).

Studiile de Politici Publice apar cu regularitate în Biblioteca IDIS „Viitorul”, alături de alte cercetări în probleme considerate a fi importante pentru interesul public.

Opiniile exprimate aparțin autorilor. Nici Administrația IDIS „Viitorul”, și nici Consiliul Administrativ al Institutului pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale „Viitorul” nu poartă răspundere pentru estimările și opiniile prezentate în cadrul acestei publicații.

Pentru mai multe informații asupra acestei publicații ori asupra abonamentului de recepționare a publicațiilor editate de către IDIS, vă rugăm să contactați direct Serviciul de Presă și Comunicare Publică al IDIS „Viitorul”. Persoana de contact: Laura Bohanțov - laura.bohantov@viitorul.org.

Adresa de contact:

Chișinău, Iacob Hîncu 10/1, 2004, Republica Moldova

Telefon: (373-22) 22 18 44

Fax: (373-22) 24 57 14

www.viitorul.org

Orice utilizare a unor extrase ori opinii ale autorului acestui Studiu trebuie să conțină o referință la seria de Politici Publice și IDIS „Viitorul”.

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII

Muntean, Ion

Sectorul gazier al Republicii Moldova – consecințele oportunităților neglijate / Ion Muntean, Alexandru Fala ; Inst. pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) “Viitorul”. – Ch. : IDIS “Viitorul”, 2010 (Tipogr. “MS Logo” SRL). – 40 p. – (Politici Publice ; Nr 6, ISBN 978-9975-4007-6-3).

Bibliogr.: p. 36-37 (35 tit.). – 70 ex.

ISBN 978-9975-9625-6-8.

338(478):620.9

M 95

SUMAR

LISTA ABREVIERILOR	6
INTRODUCERE	7
1. PARCURSUL IDEII DE GAZIFICARE A REPUBLICII MOLDOVA	8
1.1 Perioada de până la destrămarea URSS	8
1.2 Perioada 1991-1995.....	8
1.3 Perioada 1995-2000.....	9
1.4 Perioada 2000-2006.....	10
1.5 Perioada 2006-prezent	12
2. BULVERSĂRILE DIN SECTORUL ENERGETIC – INSTRUMENT AL DIPLOMAȚIEI ÎN SPAȚIUL EX-SOVIETIC	14
2.1 GUAM - scut de protecție	14
2.2 Primul război al gazelor	14
2.3 Al doilea război al gazelor	15
2.4 Scumpirea gazelor - penalitate uzuală pentru reorientarea politică.....	16
3. OPORTUNITĂȚI IGNORATE.....	18
3.1 Resursele proprii și posibilități de stocare.	21
3.2 Importul gazului natural lichefiat.	22
3.3 Interconectarea sistemului național de gazoducte cu cel român.....	24
3.4 Proiectul Nabucco/South Stream.....	27
3.5 Importul de gaze în Republica Moldova prin intermediul SA ASCOM.....	27
3.6 Producerea Biogazului.....	30
3.7 Bilanțul pierderilor economice	31
CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI.....	33
BIBLIOGRAFIE.....	36
ANEXE.....	38

LISTA ABREVIERILOR

A.C.B. - gazoductul Ananiev-Cernăuți-Bogorodceni;

A.G.R.I. – Interconectorul Azerbaidjan, Georgia și România (proiect privind transportul gazelor naturale din Azerbaidjan prin Georgia și România);

ANRE - Agenția Națională de reglementare în Energetică;

A.T.I. - gazoductul Ananiev-Tiraspol-Ismail;

CSI - Comunitatea Statelor Independente;

FOREN -forumul regional pe teme energetice;

GNL - gaz natural lichefiat;

SA - societate pe acțiuni;

SUA - Statele Unite ale Americii;

Ș.D.K.R.I. - gazoductul Șebelinka-Dnepropetrovsk-Krivoi Rog-Ismail;

R.I. - gazoductul Razdelinaia-Ismail;

RM - Republica Moldova;

UE - Uniunea Europeană;

URSS - Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste.

INTRODUCERE

Acest studiu reprezintă o continuare a cercetărilor realizate de către experții IDIS „Viitorul” privind securitatea energetică. Cercetarea oferă o analiză a procesului de edificare a sistemului de transportare, tranzitare și distribuire a gazului natural în Republica Moldova. O atenție sporită este acordată de autori studierii modului în care comercializarea resurselor energetice este concepută de marile puteri drept un instrument de expansiune și de influență asupra statelor dependente de importurile de gaze naturale.

Capitolul I conține o retrospectivă a pașilor parcurși în procesul de gazificare a R. Moldova. Sunt analizate principalele documente de politici și cadrul normativ de reglementare în sectorul energetic. La fel, sunt punctate principalele carențe ale reglementărilor aprobate de autorități, dar și eșecurile în realizarea programelor de gazificare a țării și cele admise în negocierile menținute cu principalii furnizori de resurse energetice.

Capitolul II conține o analiză a disensiunilor apărute pe plan politic, care au influențat vădit situația din sectorul energetic al R. Moldova. Pierderea unei părți a patrimoniului țării, blocarea temporară a aprovizionării cu gaze și impunerea unor prețuri exagerate la gaze naturale sunt doar unele dintre instrumente utilizate în “luptele energetice”.

Capitolul III conține o cronologie în care s-au perindat mai multe oportunități de aprovizionare cu gaze naturale, care nu au fost valorificate la timpul lor. Printre acestea ar fi: resursele proprii și posibilitatea înmagazinării unui volum de gaze care ar asigura autonomia energetică a Republicii Moldova pe o anumită perioadă, creșterea importului gazului natural lichefiat, interconectarea sistemului național de gazoducte cu cel român și importul de gaze în Republica Moldova prin intermediul SA ASCOM. O atenție deosebită este acordată studierii consecințelor nevalorificării oportunităților ratate.

1. PARCURSUL IDEII DE GAZIFICARE A REPUBLICII MOLDOVA

1.1 Perioada de până la destrămarea URSS

Istoria gazificării Republicii Moldova a început în 1947, când conducerea RSS Moldovenească a adoptat hotărârea privind organizarea gospodăriei de gaze. Atunci au fost montate primele 20 de instalații de îmbuteliere a gazelor. Un an mai târziu uzina mecanică din Chișinău a început producerea aragazurilor, reductoarelor și a buteliilor de gaze. În 1963 a fost dată în exploatare prima instalație de rezervoare de gaze lichefiate în grup. Peste trei ani au demarat livrările de gaze naturale în RSS Moldovenească. Până la destrămarea URSS gazificarea teritoriilor din stânga și dreapta Nistrului a fost în totalitate ghidată de conducerea Sovietică de la Kremlin. A fost o perioadă în care aceasta a avut libertatea de a-și pune în aplicare toate programele strategice pe aceste teritorii, localizând pârgھیile asupra sistemului de gazoducte în partea stângă a Nistrului.

1.2 Perioada 1991-1995

După destrămarea URSS, Republica Moldova, recunoscută pe plan internațional ca stat independent, a moștenit legal întregul sistem de transportare, tranzitare și distribuire a gazului natural aflat pe teritoriul său. Acest patrimoniu poate fi divizat convențional în două componente distincte¹:

1. Sistemul de gazoducte magistrale - primele

trei conducte (tabelul 1) asigură transportul de gaze spre țările balcanice. Prin intermediul magistralei Ananiev-Cernăuți-Bogorodceni, gazul este transportat în depozitul subteran de la Bogorodceni. Celelalte două magistrale asigură alimentarea cu gaze naturale a Chișinăului, având și un diametru mai mic (tabelul 1). Propulsarea gazului prin aceste conducte se realizează prin intermediul stațiilor de pompare (compresiune), majoritatea fiind plasate pe teritoriul din stânga Nistrului.

2. Sistemul de gazoducte de distribuție – cuprinde aproximativ 7000 km de rețele de distribuție a gazului natural consumatorilor din toată țara.

În anul 1991, Guvernul Republicii Moldova a aprobat “Programul de stat de gazificare a Republicii Moldova până în anul 2000” prin Hotărârea Guvernului nr. 403 din 31.07.1991². Chiar în acest an, noua conducere de la Kremlin își arată arma pe care o va folosi pe viitor în scopul demonstrării statutului de factor influent în relațiile cu fostele state sovietice, majorând prețul la gaze naturale livrate Republicii Moldova. Prin hotărârea mai sus menționată, Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova în legătură cu creșterea prețurilor la gazul lichefiat și cel de rețea, dar și la alte cheltuieli suportate la realizarea gazelor, este însărcinat să stabilească, cu începere

¹ PARLICOV, V., ȘOITU, T., Industria gazului în RM: Povara ignoranței și costul erorilor.

² Hotărârea Guvernului nr.403 din 31.07.91 cu privire la Programul de stat de gazificare a Republicii Moldova până în anul 2000.

Tabel 1. Sistemul de gazoducte magistrale date în exploatare până în anul 1991

Nr. d/o	Denumirea gazoductelor	Data punerii în exploatare	Diametrul (mm)	Presiunea (atm.)	Lungimea (km)
1	2	3	4	5	6
1	Ananiev-Tiraspol-Ismail (A.T.I)	1988	1220	75	62,91
2	Șebelinka-Dnepropetrovsk-Krivoi Rog-Ismail (Ș.D.K.R.I)	1979	820	55	91,82
3	Razdelinaia-Ismail (R.I)	1974	820	55	92,24
4	Ananiev-Cernăuți-Bogorodceni (A.C.B.)	1987	1020	55	184,8
5	Odessa-Chișinău	1966	530	55	46,1
6	Râbnița-Chișinău	1984	530	55	91,1
	Total				568,97

Sursa: elaborate de autori conform datelor preluate din "Hotărârea de Guvern nr. 1643 din 19.12.2002 cu privire la aprobarea Programului național de gazificare a Republicii Moldova"

de la 1 august 1991 prețuri noi cu amănuntul la gaze, majorându-le în medie de 2,8 ori, inclusiv la gazul lichefiat de 3,1 ori și la gazul de rețea de 2,1 ori.

În anul 1992, după conflictul transnistrean, Chișinăul pierde controlul asupra teritoriului din stânga râului Nistru. Astfel o parte din patrimoniul de gazoducte trece sub controlul administrativ al autorităților separatiste, care erau susținute politic și financiar de către Federația Rusă. Interesul Federației Ruse de a controla teritoriul transnistrean era și este unul strategic, cu o amploare sporită. Acesta avea în esență mai multe rădăcini, printre care localizarea în partea stângă a Nistrului a celor mai importante obiective ale sistemului de gazoducte și dorința de a fi cât mai aproape de miezul politicii europene și, în același timp, distanțând hotarele comunității europene de cele ale fostului imperiu țarist.

1.3 Perioada 1995-2000

În 1995 a fost elaborat Programul complex de gazificare a RM până în anul 2005. În același an este creată și întreprinderea mixtă moldo-rusă „Gazsnabtranzit”. Iar peste trei ani, în 1998, este creată și Societatea pe Acțiuni „Moldovagaz”. Cotele deținute de acționari la acel moment sunt ilustrate în figura 1. Despre unele

aspecte ale modului „transparent” în care au fost create aceste întreprinderi vor fi expuse detalii în următoarele capitole.

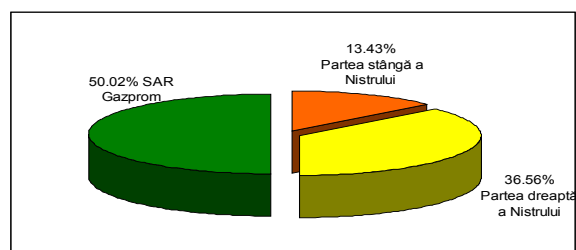

Figura 1. Repartizarea cotelor de proprietate la constituirea S.A. Moldovagaz în 1998

Sursa: Parlicov, V., Șoitu, T., *Industria gazului în RM: Povara ignoranței și costul erorilor*, 2007.

Până în anul 1998, sistemul de gazoducte magistrale devine parte a capitalului statutar al întreprinderii mixte moldo-ruse, a societății pe acțiuni de tip închis „Gazsnabtranzit”, în care 50% plus o acțiune privilegiată (cu drept de vot) o deținea S.A.R. „Gazprom”, rețeaua locală de distribuție a gazului către consumatori rămânând în proprietatea Republicii Moldova, dar, fiind controlată parțial și de către regimul de la Tiraspol.

La data de 17 septembrie 1998 este adoptată Legea nr. 136-XIV cu privire la gaze³. Prin această lege se propunea stabilirea cadrului legal

³ Monitorul Oficial al R.Moldova nr.111-113/679 din 17.12.1998. Abrogată la 12.02.2010 prin Legea R. Moldova nr.123-XVIII din 23.12.2009.

pentru asigurarea unei **competiții largi** pe piața de gaze în vederea sporirii eficienței sistemului de gaze. La fel, legea stabilește principiile fundamentale de organizare și reglementare a activităților ce țin de producerea, stocarea, transportul, distribuția, furnizarea și consumul de gaze, precum și sistemul de protecție a intereselor consumatorilor.

La data de 16.04.1999 a fost convocată Adunarea constituantă a Societății pe Acțiuni moldo-rusă de tip deschis “Moldovagaz” în cadrul căreia a fost aprobat Statutul SA “Moldovagaz”, a fost aprobată valoarea contribuțiilor, destinate depunerii de către fondatori în capitalul social în contul achitării acțiunilor - 290 552 187 dolari SUA, a fost aprobată valoarea nominală a unei acțiuni nominative simple a societății în mărime de 100 lei MLD (21,8 dolari SUA), și au fost alese organele de conducere (Consiliul de Observatori, Consiliul de Administrație, Comisia de Cenzori). La data de 13.07.1999 a fost convocată prima ședință a Consiliului de Administrație SA “Moldovagaz”.

La începutul anului 2000, situația în domeniul energetic devenise critică pe măsura acumulării datoriei de 100 milioane USD față de Federația Rusă. La data de 8 februarie a fost aprobată Hotărârea Guvernului RM “Cu privire la măsurile primordiale de achitare în anul 2000 a datoriilor Republicii Moldova pentru gazele importate”⁴. Prin această hotărâre se revine la acordul din 9 iulie 1999, încheiat de Guvernul Republicii Moldova cu Guvernul Federației Ruse, privind achitarea datoriei istorice pentru importul de gaze naturale prin livrări de produse alimentare și mărfuri industriale. Astfel, a fost creat un grup de lucru în comun cu S.A. “Moldovagaz”, pentru perfectarea, de comun acord cu

partea rusă, a documentelor corespunzătoare și organizarea în anul 2000 a livrărilor de produse alimentare și resurse tehnico-materiale în valoare de până la 100 milioane dolari S.U.A. (inclusiv Transnistria - 30 milioane dolari S.U.A.), în contul achitării datoriilor pentru importurile de gaze naturale.

1.4 Perioada 2000-2006

În anul 2000, consumul de gaze al Moldovei a constituit circa 2,5 miliarde metri cubi, inclusiv consumul utilizatorilor din localitățile din partea dreaptă a Nistrului - un miliard metri cubi. Conform situației de la 1 ianuarie 2001, se aflau în exploatare: 580,77 km de gazoducte magistrale, 451,15 km gazoducte – bransamente, 7471,15 km gazoducte și rețele de distribuție locale și 56 stații de distribuire a gazelor. În total, la rețeaua de gazificare erau conectate 227 localități (vezi tabelul 2).

La 28.12.2001 este adoptată Hotărârea de Guvern nr. 1492 cu privire la aprobarea Programului de gazificare a Republicii Moldova până în anul 2005. Principalul scop al Programului era elaborarea și implementarea noilor direcții prioritare în domeniul gazificării până în anul 2005 în condițiile demonopolizării acestui sector. Obiectivele majore propuse erau crearea sistemului național de evidență transparentă a importului și tranzitului de gaze, dezvoltarea gazoductelor magistrale și gazoductelor-bransamente. La fel, profitând de poziția strategică de tranzit, amplificarea conexiunilor favorabile externe, care ar permite utilizarea eficientă a capacităților existente. În realitate, Programul de gazificare s-a dovedit a fi un instrument care avea drept scop atragerea în această afacere a populației din localitățile rurale, unde investiția unei familii constituie o valoare de la 3 mii de lei până la 17 mii lei.⁵ Când se ajunge, însă, la faza de conectare

⁴ Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 114 din 08.02.2000 cu privire la măsurile primordiale de achitare în anul 2000 a datoriilor Republicii Moldova pentru gazele importate. Monitorul Oficial al R.Moldova nr. 17-18/195 din 17.02.2000.

⁵ Șoitu, T., Gaibu, S., Gaibu, C., Programul național de gazificare –

Tabel 2. Indicii principali de gazificare a Republicii Moldova conform situației la 01.01.2001

Nr. d/o	Județele	Nr. localităților		Lungimea gazoduct. (km)	Consumul efectiv de gaze (mil.m3)	% de solicitare a gazoductelor
		Nr. total	Localități gazificate			
1	Bălți	251	20	497,07	82,6	24
2	Edineț	157	19	425,1	38,8	12
3	Cahul	106	5	285,29	17,7	23
4	Chișinău	178	66	1550,26	52,1	39
5	Lăpușna	151	6	172,56	7,8	4
6	Orhei	190	24	457,15	39,2	10
7	Soroca	178	13	368,62	47,3	15
8	Taraclia	26	13	344,53	17,3	9
9	Tighina	81	18	520,61	12,2	7
10	Ungheni	150	1	6,13	0,4	3
11	mun. Chișinău	23	25	1579,68	663,4	46
12	U.T.A. Găgăuzia	32	17	1264,16	53,5	19
	TOTAL	1523	227	7471,15	1032,3	17

Sursa: elaborat de autori conform datelor din Hotărârea de Guvern nr. 1492 din 28.12.2001 cu privire la aprobarea Programului de gazificare a Republicii Moldova până în anul 2005.

la sursa de gaze naturale, populația din localitățile rurale este deposedată de aceste proprietăți în mod abuziv. Mai mult ca atât, acest lucru este legalizat prin Hotărârea de Guvern nr 1643 din 19.12.2002 cu privire la aprobarea programului național de gazificare a RM, punctul 5, „*autoritățile administrației publice locale și alți beneficiari vor transmite, în bază de contract, gazoductele construite în gestiunea subdiviziunilor teritoriale ale Societății pe Acțiuni “Moldovagaz”, indiferent din care surse au fost construite acestea*”⁶.

În afară de faptul, că cetățenii din mediul rural au efectuat investiții în construcția rețelelor locale, ei sunt nevoiți să plătească și deservirea acestor rețele de care se folosește Gazprom prin intermediul S.A. Moldovagaz pentru a-și vinde produsul și a realiza profituri. Realizarea **Programului de gazificare** a Republicii Moldova nu poate fi considerată eficientă, deoarece programul **nu prevede conectarea consumatorilor finali din sursele preconizate**, iar construcția gazoductelor pe artera principală a localităților, fără conectarea consumatorilor finali ar fi o farsă. Acest program a fost elaborat în conformitate

cu prevederile Hotărârii Guvernului RM nr. 360 din 11 aprilie 2000 cu privire la adoptarea Strategiei energetice a Republicii Moldova până în anul 2010⁷.

Potrivit statisticilor oficiale, la sfârșitul anului 2003 datoria curentă a Republicii Moldova pentru gazele naturale furnizate de concernul rus Gazprom s-a majorat cu 111,3 milioane de lei sau 8,07 milioane de dolari iar datoriile totale ale Moldovei față de Gazprom, care includ și penalitățile aferente acestora, depășeau la începutul anului 2003 suma de 300 milioane de dolari (fără Transnistria). Până în anul 2005, conform Programului național de gazificare a Republicii Moldova, au fost finalizate lucrările de construcție a gazoductelor, care au dat posibilitatea de a gazifica 143 de localități, inclusiv a gazoductului de înaltă presiune cu o lungime de 94 km și a 5 stații de distribuție a gazelor, gazoductele-branșamente Șendreni-Ungheni și Florești-Soroca.

Pentru finanțarea lucrărilor de construcție la gazificarea localităților, în anul 2005 au fost alocate din bugetul de stat mijloace în sumă de 248,3 mil. lei, bani, care de fapt trebuiau să fie

Realități, necesități și perspective.

6 Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 190-197/1878 din 31.12.2002.

7 Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 42-44/443 din 20.04.2000

investiții legal de către Gazprom în dezvoltarea sistemului gazier din Moldova ca acționar majoritar al S.A. Moldovagaz.

În programul de activitate a Guvernului pe anii 2005-2009 „Modernizarea țării – bunăstarea poporului”, pe lângă sarcina de a elabora și realiza Programul de acțiuni privind interconexiunea sistemului electroenergetic și a celui de gaze ale Moldovei cu cele ale Uniunii Europene, guvernul î-și propune realizarea integrală a Programului Național de gazificare a localităților. La data de 01. 03.2005 este adoptată Hotărârea Guvernului RM nr. 242 cu privire la aprobarea Programului Național “Satul Moldovenesc” (2005-2015) prin care la capitolul energetică se propune obiectiv prioritar gazificarea accelerată a țării, elaborarea și implementarea politicii energetice a țării în corespundere cu obiectivele politicilor energetice ale Uniunii Europene⁸. De fapt acest program a fost unul înrudit cu cele precedente, nerealizând nimic la capitolul securitate energetică.

1.5 Perioada 2006-prezent

Începând cu anul 2006, în Republica Moldova a luat sfârșit epoca gazului natural ieftin: în anul 2006 costul gazelor naturale livrate din Rusia a crescut cu 37.5 %, în 2007 - cu 212.5 %. Cu toate că scumpirea gazelor devenea tot mai dureroasă pentru populația Republicii Moldova și în pofida faptului că consumul nu înregistra creșteri esențiale, gazificarea țării se efectua într-un ritm destul de intens. La data de 01.12.2007 erau gazificate 787 de localități, sau 52%, inclusiv până în anul 2005 - 471 localități, în anul 2005- 143 localități, în anul 2006 - 113 localități și în perioada anului 2007 - 60 localități. Potrivit oficialilor de la „Moldovagaz”,

⁸ Monitorul Oficial al R. Moldova, Ediție specială din 17.05.2005.

doar o treime din totalul de 13886 km de rețele de distribuție a gazelor, exploatate de acest agent economic, constituiau proprietatea acestuia.⁹ Altă treime aparține autorităților publice locale, iar restul – diferitor agenți economici și persoane fizice care au investit în dezvoltarea sistemului de gazoducte, și aceasta în pofida prevederilor legale care prin articolului 28 al Legii cu privire la gaze, cheltuielile pentru extinderea rețelelor de distribuție sunt suportate de către **unitatea de distribuție**, în Moldova fiind o singură unitate abilitată să distribuie gazele – S.A. ”Moldovagaz”.

Cu scopul asigurării securității aprovizionării cu gaze naturale a mun. Chișinău a fost construit gazoductul cu destinație strategică Tocuz - Căinari - Mereni. Gazoductul a fost dat în exploatare în anul 2007 și are o lungime de 72 km, iar costul acestuia a fost estimat la 22.5 mln. USD. Acesta este singurul gazoduct care permite alimentarea unei părți a țării dintr-un punct cu o siguranță energetică mai mare decât celelalte, asigurând conexiunea cu conducta magistrală prin care se exportă gazele rusești în statele din Balcani.

În 2008 a avut loc recepționarea în exploatare a I etape a gazoductului Bălți-Ungheni iar în 2009 s-a finalizat construcția acestui gazoduct. Gazoductul permite ca mai mult de 140 localități sătești din partea de nord-vest a Republicii Moldova, care intră în componența raioanelor Sângerei, Fălești și Ungheni, să beneficieze de posibilitatea de a se racorda la rețeaua de gaze. Totodată, prin acesta se urmărește creșterea securității energetice a țării. În perspectivă, gazoductul Bălți-Ungheni v-a permite interconectarea sistemului național de gazoducte cu sistemul Uniunii Europene prin Iași, cu posibilitatea livrării gazelor din surse alternative, spre exemplu

⁹ Date preluate din „Informație privind realizarea Programului de activitate a Guvernului Republicii Moldova pe a.a. 2005-2009, de către Ministerul Industriei și Infrastructurii, pe perioada a.a. 2005 – 2007.”

gazoductul Nabucco. Odată cu extinderea rețelei de gaze, sporesc și datoriile față de Gazprom. Astfel, datoria totală a companiei Moldovagaz la începutul anului 2009 constituia 1,343 miliarde dolari SUA, iar datoria Transnistriei față de Gazprom era de 640 milioane dolari SUA. În legătură cu această situație președintele consiliului de administrație al SA Moldovagaz, Alexandru Gusev declara că: *“dacă Gazprom va insista asupra recuperării tuturor datoriilor pentru gaze naturale, inclusiv a regiunii Transnistrene, atunci ar putea prelua toate proprietățile Moldovagaz și va deveni proprietar unic”*, fapt ce va duce la transferul rețelelor naționale de distribuție a gazelor din Moldova în proprietatea companiei rusești.¹⁰ Interesul față de posesia sistemului de gaze al RM, mai cu seamă față de controlul asupra conductelor de tranzit spre Balcani, administrația de la Kremlin nu s-a sfiit să-l ascundă nicio dată, încă de la obținerea independenței RM. Un pas important spre sporirea securității energetice a RM a fost semnarea la 29 aprilie 2009 a Memorandumului privind finalizarea negocierilor în vederea aderării la Comunitatea Energetică. Tot în acest an, la 23.12.2009 este adoptată legea nr. 123/2009 „Cu privire la gazele naturale”¹¹. Aceasta de fapt înlocuiește legea din 1998 și propune instituirea unui cadru legal pentru funcționarea **eficientă** a pieței gazelor naturale și desfășurarea activităților sectorului de gaze naturale, în condiții de competitivitate și transparență, cu respectarea normelor de calitate, de securitate și de protecție a mediului cu satisfacerea cerințelor directivelor Uniunii Europene.

La 17 martie 2010 Republica Moldova a devenit membru cu drepturi depline în cadrul Comunității Energetice Europene. Aderarea va permite integrarea Republicii Moldova pe piața energetică regională, v-a spori gradul de securi-

tate energetică și în același rând deschide porțile pentru potențialii investitori străini în acest sector.

În februarie 2010, ca urmare a creșterii datoriilor la gaze a Moldovei, Gazprom a depus la Curtea Internațională de Arbitraj Comercial de pe lângă Camera de Comerț și Industrie a Federației Ruse o cerere de recuperare de la SA „Moldovagaz” a datoriilor de 207 883 835,16 USD pentru gazul furnizat în 2007. Este pentru a doua oară când Gazprom-ul încearcă să obțină într-o instanță de judecată din Rusia achitarea unei părți a datoriilor Moldovagaz. Cea mai mare parte a datoriei curente de 288 de milioane de dolari îi revine regiunii transnistrene – aproximativ 86 la sută.

Ca urmare a scumpirii gazului rusesc importat de la Gazprom din luna aprilie, ANRE a majorat la 14 mai 2010 cu 15 la sută tarifele la gaze și cu 17.5 la agentul termic.¹² Cu toate acestea Moldovagaz și CET-urile au fost nemulțumite că scumpirile sunt prea mici. Nu a trecut mult timp și la 1 iulie 2010, prețul gazelor achiziționate de Moldova de la „Gazprom” a crescut cu circa 4-5% față de trimestrul precedent și constituie la 263-265 USD pentru o mie de metri cubi.

La 24 mai 2010 Premierul Vlad Filat și ministrul Economiei al României, Adriean Videanu, au convenit asupra construcției unui gazoduct de interconexiune a sistemului Republicii Moldova de gazificare cu cel al României pe direcția Ungheni-Iași. Această interconexiune urmează să fie făcută conform prevederilor Tratatului de constituire a Comunității Energetice care, eventual va permite livrarea gazelor naturale în ambele sensuri, beneficiari urmând să fie consumatorii din Republica Moldova și România.¹³

10 <http://www.azi.md/ro/investigation/11345>

11 Legea nr. 123-XVIII din 23.12.2009 cu privire la gazele naturale. Monitorul Oficial nr.23-24/31 din 12.02.2010.

12 Comunicatul de presă al ANRE. Disponibil la www.anre.md

13 <http://www.timpul.md/articol/filat-si-videanu-au-hotarat-construcția-unui-gazoduct-ungheni-iasi-11149.html>

2. BULVERSĂRILE DIN SECTORUL ENERGETIC – INSTRUMENT AL DIPLOMAȚIEI ÎN SPAȚIUL EX-SOVIETIC

Politica externă promovată în trecut de administrația de la Moscova față de fostele state supuse acesteia este foarte evidentă și azi, doar, că instrumentele acesteia nu au devenit mai diplomatice ci din potrivă, își păstrează caracterul expansionist și de influență, „acreditând” gazul rusesc și vinurile moldovenești cu misiuni diplomatice. Refuzul vinurilor moldovenești pe piața rusească sau scumpirea suspectă a gazelor naturale livrate, anticipează ingratitudea Rusiei față de politica de la Chișinău. Prin această manieră specifică de influență a cursului politic al fostelor țări din URSS, Federația Rusă, încearcă să mențină statele ex-sovietice în sfera sa de influență energetică chiar de la surparea vechiului imperiu în 1991. În acest sens, liderii de la Moscova au propus, în 1991, crearea CSI, ca modalitate de reintegrare a spațiului ex-sovietic prin dezvoltarea relațiilor militare, economice și politice cu fostele republici sovietice. Relațiile economice privilegiate, pe care Moscova le-a întreținut pe parcursul anilor 90 cu statele din CSI, au presupus și perceperea de către Rusia a unui preț mai mic pentru gazele naturale livrate.

2.1 GUAM - scut de protecție

Sub incidența intereselor atât de diferite, în cadrul CSI s-au constituit câteva alianțe și uniuni. Astfel, convergența obiectivelor geo-economice și politice în spațiul Mării Negre a avut ca rezultat crearea alianței GUAM (Georgia, Ucraina, Azerbaidjan și Moldova). Această aliniere s-a

produs datorită neîncrederii în intențiile pacifatoare ale Rusiei vis-a-vie de conflictele și tensiunile interne din Moldova și Georgia, dorinței Ucrainei de a fi o contrapondere pentru Rusia și interesului comun de a profita de transportul petrolului azer și al gazului turkmen prin teritoriul Georgiei. Prin acordul semnat la Baku în 1997, alături de colaborarea în sfera politicilor externe, combaterea separatismului și soluționarea conflictelor regionale, GUAM a stipulat integrarea în structurile europene și euroatlantice printre scopurile politice principale, fapt ce continuă să deranjeze Rusia până în prezent.

Unul din exemplele elocvente ale politicii sfidătoare din partea Rusiei este legat de expansiunea NATO, când Rusia a apelat la sprijinul guvernanților de la Chișinău de a face niște declarații comune anti-NATO, vis-a-vis de evenimentele din Kosovo, lucru ce contravenea angajamentelor alianței GUAM. Ca urmare, reacția Moscovei nu a întârziat să apară, imediat a urmat vizita la Chișinău, în aprilie 1999, a lui S. Pușkin, directorul adjunct la acel moment al concernului rus “Gazprom”, venit să negocieze modalitățile de achitare pentru consumul de gaze de către Republica Moldova¹⁴.

2.2 Primul război al gazelor

„Robinetul gazelor” s-a dovedit a fi un instrument fiabil, folosit de către Moscova în exprimarea poziției sale statutare ca putere econo-

¹⁴ Prohnițchi E., “Vectorul european al Republicii Moldova la confluența intereselor externe ale României, Ucrainei și Rusiei”

mică influență în Europa. În ultimii ani, caracterul ostil al politicii externe ruse, moderată prin „robinetul gazelor”, s-a făcut tot mai simțită în Ucraina, Belarus și Republica Moldova. În cazul Republicii Moldova, politica dusă de Rusia are un caracter mai special, fiind determinată de mai multe aspecte, cum ar fi poziția geografică a Republicii Moldova, aflându-se în nemijlocită vecinătate cu Uniunea Europeană și trecutul istoric, care a fost marcat de lupta pentru acest teritoriu pe parcursul a mai multor decenii.

Primul semnal de control asupra sistemului gazier din Moldova a fost dat de Moscova la 20 iulie 1992, când Chișinăul, pe seama căruia revine peste 50% din consumul de gaze naturale din Republica Moldova (malul drept al Nistrului), s-a pomenit fără gaze după ce autoritățile secesioniste de la Tiraspol au stopat livrările prin gazoductul magistral Odesa-Tiraspol-Chișinău. Ulterior livrările prin gazoductul magistral Odesa-Tiraspol-Chișinău nu au mai fost reluate, iar Chișinăul a fost forțat ca în regim de urgență să construiască un segment de conductă pe direcția Râbnița-Chișinău, pentru ca întreprinderile și populația să fie asigurate cu gaze naturale. Întâmplător sau nu, dar stoparea livrărilor de gaze a avut loc chiar în ajunul semnării acordului de încetare a conflictului armat. Acest eveniment de fapt a însemnat sfârșitul unui război și începutul altuia, cel al gazelor.

După 1992 separarea formală și reală a infrastructurii energetice de pe ambele maluri ale Nistrului s-a extins iar securitatea energetică a RM devenea tot mai fragilă, fiind sugrumată de datoriile la gaze față de un singur furnizor și pretențiile la prețuri tot mai mari.

După 2005, politica externă pe care Rusia o promovează în raport cu RM și cu celelalte foste republici sovietice indică o retrasare a relațiilor cu aceste state, bazată pe așa-numita „di-

plomație a gazului”, care face o distincție dintre statele dependente energetic de Moscova și cele care dețin rezerve de gaze naturale. Față de statele care nu au resurse, precum Moldova, Georgia, Belarus sau Armenia, Kremlinul inițiază o politică agresivă, construită pe șantajul creșterii prețului la gazul natural. Astfel, în decembrie 2005, Gazprom a anunțat că va crește prețul perceput Kievului pentru gazul natural de la 80 de dolari/mia de metri cubi la 230 de dolari/mia de metri cubi. Guvernul de la Kiev nu a acceptat cererea Gazprom-ului, iar după câteva zile, Moscova a oprit furnizarea de gaze naturale. Noua atitudine a Moscovei repetă scenariul din relațiile cu Ucraina în raport cu Georgia. Astfel, la sfârșitul lui 2005, Gazprom anunță dublarea prețului pentru gazul furnizat georgienilor și propune achitarea datoriei prin cedarea către compania rusească a unei părți a infrastructurii de gazoduct georgiene, scenariu bine cunoscut Republicii Moldova. În 2006, Gazprom-ul a acționat la dublarea prețului la gazul natural pe care îl furniza Moldovei, Republicii Belarus și Armeniei. Dintre cele trei state, doar Moldova a trecut printr-o criză a gazelor, după ce Moscova a întrerupt, pentru aproximativ două săptămâni, furnizarea gazului către Chișinău. Negocierile purtate s-au finalizat cu creșterea prețului pentru gazul rusesc de la 80 la 160 USD pentru 1000 metri cubi și cu cedarea unei părți din infrastructura energetică, Gazprom-ul intrând în posesia a 63,4% din acțiunile S.A. Moldovagaz.

2.3 Al doilea război al gazelor

La începutul lunii ianuarie 2009 Rusia a sistat livrarea gazului către Ucraina și respectiv către Moldova și o parte din țările din Europa de Sud-Est pe motiv că Ucraina ar fi având datorii față de Rusia. De fapt, Rusia prin această acțiune, nu este exclus că ar fi încercat să demonstreze mai

multe lucruri. Primul ar fi legat de politica pro europeană a Ucrainei fapt ce nu a fost agreat de către administrația de la Moscova niciodată, în același timp nu este exclus că Rusia ar fi încercat să dea o lecție și UE care susține vectorul pro-european atât al Moldovei cât și al Ucrainei. Astfel se atenționează UE că trebuie să fie prudentă în pașii următori, în ceea ce privește extinderea, acordarea de statut de asociat țărilor învecinate și o eventuală asociere în structurile euro-atlantice. Un alt aspect ar fi încercarea Rusiei de a obține susținerea țărilor Europene în construcția altor proiecte de furnizare a gazelor direct spre Europa cum ar fi South Stream și Nord Stream. Legat de aceasta, chiar Premierul rus, Vladimir Putin, a declarat, la 7 ianuarie 2009, că actuala criză a gazului dintre Rusia și Ucraina va determina statele europene să susțină proiectul gazoductului Nord Stream, care urmează să lege direct Rusia de Germania, pe sub Marea Baltică. „Partenerii noștri occidentali realizează acum că acest proiect este necesar și trebuie pus în practică rapid”, a declarat Putin, în cadrul unei discuții cu fostul cancelar german Gerhard Schroeder. Gazoductul Nord Stream, cu o lungime de 1.198 km este un proiect comun Gazprom-BASF-EON care ar urma să lege orașele Vyborg (Rusia) de Greifswald (Germania).¹⁵

Toate aceste acțiuni ale Rusiei sânt create de panica ei pe care o simte din cauza intrării Ucrainei, Georgiei și mai târziu a Moldovei în structurile euroatlantice și apropierea NATO de hotarele ei. Astfel prin șantaj, amenințări, sistări, blocări și invadări aceasta încearcă să-și arate ingratitudea față de foștii ei sateliți.

2.4 Scumpirea gazelor - penalitate uzuală pentru reorientarea politică

Scumpirea gazelor de către Gazprom în

¹⁵ Informație difuzată într-o emisiune de la televiziunea publică rusă.

toiu sărbătorilor de iarnă a devenit o felicitare tradițională pentru Republica Moldova. 1 ianuarie 2010 nu a fost o excepție, concernul rus „Gazprom” majorând prețul gazelor naturale pentru Republica Moldova cu 20%. Unii analiști consideră că această scumpire substanțială are legătură cu venirea la putere a liberal-democraților neagreați de Moscova. La această teză premierul moldovean a declarat că preferă ca Chișinăul să plătească pentru gazele rusești conform prețului mediu european, decât să fie șantajat în permanență de Rusia. Oare se va termina acest șantaj odată cu trecerea la prețul mediu european de import a gazelor, ori până în prezent nu o singură dată Rusia a demonstrat că interesele sale pot trece peste orice înțelegere, interesul și orgoliul imperialist fiind mai presus de orice.

La 18 mai 2010 compania rusă Gazprom a acționat Moldova la Tribunalul Comercial Internațional de pe lângă Camera de Comerț a Rusiei pentru o datorie de 280 milioane de dolari pentru livrările de gaze naturale. Este deja al cincilea proces intentat de Gazprom, împotriva Chișinăului pentru recuperarea datoriilor la gaze naturale. În primele patru procese, care vizează și datoriile ale Transnistriei, Gazprom a primit câștig de cauză. Teoretic, concernul rus poate încasa forțat în orice moment restanțele dar scopul nu este tocmai acesta. Acțiunea face parte mai degrabă din scenele de demonstrație a puterii din partea unui monopolist natural, venind ca o reacție de nemulțumire la neparticiparea Moldovei la manifestările de „9 mai” de la Moscova, decizie luată de Președintele interimar Mihai Ghimpu, acesta fiind și autor al unor declarații mai puțin prietenoase referitor la CSI. Peste puțin timp, la începutul lunii iulie 2010, Rusia blochează vinurile moldovenești în vama rusească. Aceasta s-a întâmplat în urma unui control în perioada 30 iunie până la 2 iulie, când, potrivit șefului servi-

ciul sanitar al Federației Ruse, Ghenadie Onișcenko, au fost găsite 102 mii sticle de vin moldovenesc care conțineau substanțe periculoase pentru sănătatea oamenilor. Coincidență sau nu dar blocajul vinurilor moldovenești survine după ce la 24 iunie, președintele interimar al Republicii Moldova a desemnat ziua de 28 iunie drept Zi de Comemorare a victimelor ocupației sovietice din 1940, “când trupele sovietice au ocupat teritoriul Basarabiei și partea de nord a Bucovinei, contrar voinței populației acestor ținuturi”.¹⁶ Desigur că o nouă scumpire sau stopare a livrărilor de gaze ar fi fost o penalizare mai greu de interpretat de către Rusia după evenimentele din luna mai ale acestui an. Penalizarea Moldovei pe tema vinurilor ar fi mai simplă, luând în considerație că ultimul embargo asupra vinurilor produse în Republica Moldova fusese în martie 2006, cu toate că și de această dată blocajul vinului pe motiv de calitate ridică suspiciuni după ce exact cu un an în urmă de la blocarea vinurilor, iulie 2009,

¹⁶ <http://unimedia.md/?mod=news&id=20938>

Rusia a ridicat toate restricțiile la importurile de vinuri moldovenești.

Prin aceste acțiuni Gazprom-ul nimeriște mai multe ținte simultan, acestea fiind legate de încercarea Moscovei de a obține condiții cât mai favorabile la viitoarele negocieri a unui nou contract de livrare a gazelor în Moldova începând cu anul 2011, moment la care trebuie negociate și condițiile de tranzit a gazelor rusești spre Balcani. O dovadă de confirmare a ceea ce a fost menționat mai sus este și faptul că Transnistria are aproximativ 2 miliarde de dolari datorie față de Gazprom, de care ultimii nu se arată a fi prea deranjați ca în cazul Moldovei.

Urmărind maniera de exercitare a politicii externe a Moscovei în raport cu Republica Moldova și celelalte state ex-sovietice dependente energetic de monopolistul rus, problema independenței energetice se clasează la modul imperativ, silind Republica Moldova spre realizarea obligațiilor asumate ca membru cu drepturi depline la Comunitatea Energetică Europeană.

3. OPORTUNITĂȚI IGNORATE

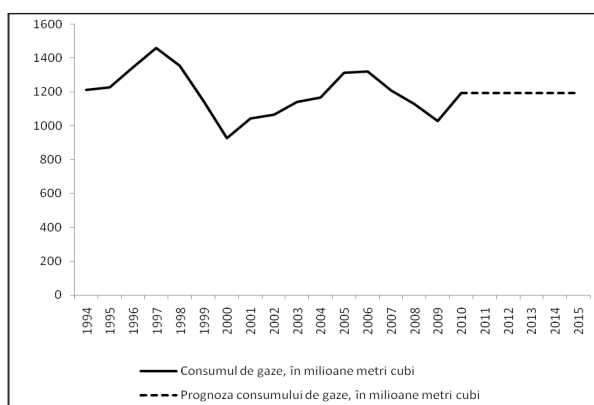
Urmărind procesul de gazificare al Republicii Moldova pe parcursul aproximativ a 20 de ani putem afirma că acesta a înregistrat un ritm destul de intens, atingând indicatori remarcabili stabiliți prin diverse programe naționale de dezvoltare a țării în care obiectivul de asigurare a cetățenilor cu gaze naturale era unul prioritar. Desigur că în acest proces erau antrenați și foarte mulți consumatori, doar că participarea acestora s-a tradus prin investiții în dezvoltarea rețelei gaziere, lucru ce era de datoria subdiviziunilor teritoriale ale Societății pe Acțiuni “Moldovagaz”. Lipsa unor analize de evaluare a eventualelor volume de gaz natural, care urmează să fie consumat pe anumite porțiuni, a dus la construcția a sute de kilometri de conducte care nu sunt utilizate la capacități profitabile, ceea ce influențează prețul stabilit pentru consumatorul final și face dificilă mentenanța acestor rețele.

Pe lângă obiectivul de gazificare a țării stabilit în programele naționale de dezvoltare și de gazificare, este stabilit obiectivul prioritar de asigurare a calității și fiabilității aprovizionării consumatorilor cu gaze naturale, ceea ce înseamnă de fapt securitate energetică. Comparând rezultatele obținute la capitolul gazificarea țării cu cele obținute la capitolul securitate energetică, constatăm că cel de al doilea a fost un obiectiv formal, care suscită întrebarea: *Oare pe parcursul a două decenii, în pofida tuturor evenimentelor din domeniul gazier defavorabile economiei naționale, autoritățile Moldovene nu au găsit necesar diversificarea surselor de aprovizionare cu gaze naturale, care ar diminua ponderea afacerii monopoliste a*

Gazprom-ului pe piața gazelor din Moldova?

Moldova anual consumă cantități de gaze ce variază între un miliard și un miliard jumate de metri cubi. Pentru perioada anilor 1994-2009 consumul de gaze a evoluat constant cu oscilații reduse¹⁷, variația maximă s-a înregistrat în 1997, când pentru necesitățile economiei naționale s-au utilizat 1461 miliarde metri cubi de gaz, iar cea minimă în 1999, când au fost folosite 982 milioane metri cubi de gaz. În mediu în această perioadă s-a consumat *1194 milioane metri cubi de gaz*. Considerăm că pe perioada 2010-2015 Moldova va continua să consume în mediu aceeași cantitate de gaze naturale (posibilele abateri de la această tendință se vor încadra într-un coridor de 1057-1331 milioane metri cubi de gaz).

Graficul 2. Evoluția consumului de gaze a Republicii Moldova pe perioada 1994 - 2015, în milioane metri cubi

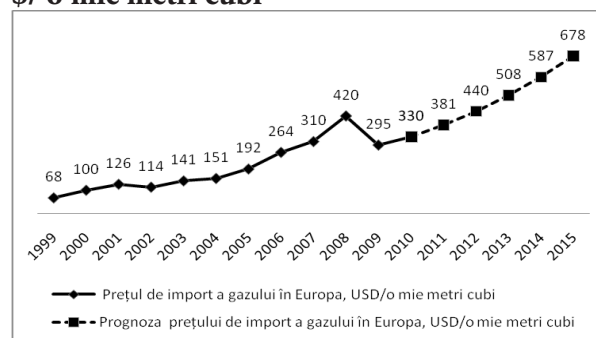
Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Vîcova, E., *Мониторинг индикаторов энергетической безопасности, 2008* și din „Raportul despre activitatea Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică în anul 2009”, preluat de pe <http://www.anre.md/>

17 Toate calculele din Capitolul 3 se referă doar la teritoriul R. Moldova din partea dreaptă a Nistrului.

În anii 1999 și 2009 s-a înregistrat o scădere bruscă a consumului de gaze. Acest fapt a fost cauzat de reducerea activității economice per ansamblu - efect al crizelor, ce au afectat Moldova: criza financiară regională din 1998 și criza economică mondială din 2008-2009. În perioadele de recesiune, cel mai tare scade consumul de gaze din partea sectorului industrial. Datele privind distribuția de gaze pe categorii de consumatori pentru anii 2007-2009 vine să confirme această teză: astfel, în 2009, anul declinului economic pentru Republica Moldova, consumul de gaze din partea agenților economici (diferiți de cei ce activează în sectorul energetic) s-a redus cu 32,1 la sută.

În condițiile păstrării actualului mecanism de aprovizionare a Moldovei cu gaze naturale, prețul va avea evoluții spectaculoase. Începând cu anul 2011 Moldova va importa gaze naturale la prețuri europene. Astfel conchidem că prețul pe care îl va plăti Moldova pentru importul de gaz din Rusia se va modifica într-un mod similar cu cel de pe piața europeană. În perioada 1999-2010 prețul de import a gazului în Europa a avut un ritm mediu de creștere de 15,5%, de la 68 \$ pentru o mie de metri cubi până la 330 \$ pentru o mie de metri cubi. Pornind de la premiza că acest ritm se va păstra pe termen mediu, anticipăm o creștere a prețului de import al gazului, astfel încât către anul 2015 o mie de metri cubi ar costa 678 USD.

Graficul 3. Evoluția prețului de import a gazului în Europa pe perioada 1999-2015, \$/ o mie metri cubi

Sursa: elaborat de autori conforma datelor preluate de la Davoust, R., *Gas Price Formation, Structure & Dynamics*. Disponibil la: www.ifri.org/downloads/notedavoust.pdf

Economia națională este deosebit de sensibilă la importul de gaze, în special, din cauza influenței pe care o produc prețurile de import a acestui combustibil asupra prețurilor interne. Modificarea prețului de import a gazelor contribuie la modificarea tarifelor locale la gaz, care la rândul său contribuie la majorarea inflației și la încetinirea ritmurilor de creștere economică. Pe de o parte este afectat mediul de afaceri:

- majorarea tarifelor la gaz determină creșterea costurilor de producție, care este transpusă în creșterea nivelului general al prețurilor;
- o inflație mai mare sporește reticența mediului de afaceri pentru noi proiecte investiționale, în felul acesta este perturbată activitatea economică.

Creșterea prețurilor la gaz afectează întreg sector industrial, însă cel mai tare au de suferit întreprinderile, care în procesul de producție consumă cantități importante de gaz. Printre acestea se numără, în primul rând, unitățile economice din sectorul energetic și din ramuri ca industria chimică, fabricarea cărămizilor, conservarea fructelor și legumelor, etc. Pentru industrie sunt deosebit de costisitoare efec-

tele majorării prețului la gaz, deoarece acesta atrage scumpirea și altor „out-puturi” energetice, cum ar fi electricitatea, energia termică și apa caldă, care în mare parte sunt produse prin utilizarea gazului.

Pe de altă parte majorarea tarifelor la gaz îi confruntă pe consumatorii casnici, în special cu o scumpire generală a serviciilor comunale (care au o pondere majoră în consumul gospodăriilor, ce se cifrează sub 10%, ocupând a treia poziție după procurarea produselor agroalimentare și a îmbrăcăminte și încălțămintei) și o creștere a prețurilor la bunuri și servicii, operată de agenții economici, ca rezultat al majorării costurilor de producție. Totodată, se merită de menționat că impactul modificării prețului la gaze asupra prețurilor bunurilor social importante (laptele și produsele lactate, pâinea și produsele de panificație, uleiul vegetal), pare să fie minor. Astfel, în perioada 2005-2009, tariful mediu la gaz a crescut de 3 ori, pe când majorarea prețului la produsele social importante a fost de 1,2-1,4 ori. Luând în considerație riscurile sociale, Guvernul se străduie să nu permită creșteri rapide pentru produsele social importante. Din acest considerente, evoluția prețurilor la bunurile respective sunt protejate de efectele majorării prețului la gazele naturale.

Relația dintre prețul la import și tariful mediu local la gaz este una direct lineară: *creșterea cu un leu a prețului de import a gazului duce la*

majorarea tarifului mediu local cu 1,22 lei (vezi Anexa 1). Raportul dintre tariful mediu la gaz și inflație este de o natură mai complexă, însă, per ansamblu, *creșteri ale tarifului mai mari de 7% duce la majorarea nivelului general al prețurilor* (vezi Anexa 2).

Relația dintre modificarea prețului la gaz și creșterea economică este reliefată prin intermediul raportului dintre inflație și creșterea economică. Corelația dintre inflație și creșterea economică se dovedește, empiric, a fi invers proporțională¹⁸, în acest context factorii ce contribuie la majorarea prețurilor contribuie la temperarea ritmurilor de creștere. Luând în considerație că prețul la gaz este într-o relație directă cu inflația, atunci și impactul său asupra creșterii este unul negativ. Astfel majorările de prețuri la gaz contribuie la reducerea ritmurilor de creștere economică.

Formal, Moldova, pe parcursul independenței sale a fost cointerată în întărirea securității energetice și diminuării dependenței energetice, care implică atât dependența economică cât și extremă sensibilitate a economiei naționale la evoluții nefaste ale prețurilor la resursele energetice. Însă, Moldova, practic a ignorat un șir de alternative ce ar fi putut întări securitatea energetică și i-ar fi asigurat avantaje economice cer-

18 Moroianu, N., Moroianu, D., Corelațiile inflației. Disponibil la: <http://www.oconomica.uab.ro/upload/lucrari/820063/19.pdf>

Tabel 3. Nivelurile inflației asociate diferitor ritmuri de creștere a tarifului mediu la gaz

Ritmul anual de modificare al tarifului mediu la gaz (%)	7,3	8	9	10	15	20	25	30	50
Inflația medie anuală (%)	0,01	0,67	1,51	2,26	5,17	7,24	8,85	10,16	13,87

Sursa: estimările autorilor

Tabel 4. Ritmurile de creștere economică asociate diferitor ritmuri de creștere a tarifului mediu la gaz

Ritmul anual de modificare a tarifului mediu la gaz (%)	8	9	10	15	20	25	30	50
Ritmul de creștere economică (%)	1,276	1,634	1,56	0,89	0,60	0,4	0,26	0,18

Sursa: estimările autorilor

te. Astfel în cazul orientării spre surse alternative de aprovizionare cu gaz (România, grupul ASCOM), Moldova ar fi avut următoarele beneficii (atât în trecut cât și pe viitor):

- Câștiguri din economiile realizate de pe urma procurării gazului la un preț mai mic, decât cel pe care l-a făcut Moldova;
- Inflație mai mică și ritmuri mai mari de creștere economică, asociate unor modificări mai mici a prețului la gaze naturale.

3.1 Resursele proprii și posibilități de stocare.

Lucrările de prospecțiuni geologice efectuate între anii 1947-1972 în regiunea de sud a Moldovei, localitatea Văleni, au dus la descoperirea unor rezerve de zăcăminte gazifere de circa 344 mil. de metri cubi. Lucrările de prospecțiuni geologice și exploatare a zăcămintelor de hidrocarburi prospectate pe teritoriul Republicii Moldova au fost efectuate de compania Redeco (SUA) în baza unui acord de concesiune. Specialiști din domeniu susțin că rezervele de gaze ar putea fi mai mari dar din cauza concesiunii părții subterane pentru 20 de ani practic s-au stopat posibilitățile de evaluare a întregului potențial de hidrocarburi de pe teritoriul țării.

În anii '50 și '60 ai secolului XX, mai multe sonde parametrice au fost forate în partea sudică a Moldovei, ceea ce a dus la descoperirea, în 1957, a câmpului petrolier de la Văleni și în 1963, a câmpului de gaze naturale de la Victorovca. De asemenea au fost forate mai multe sonde adânci (> 3000 m), fără a fi descoperite rezerve de hidrocarburi. Explorările geofizice (gravimetrice și magnetice) sugerează prezența unor structuri de adâncime la nivelul Paleozoicului, care prezintă șanse posibile pentru un depozit subteran de înmagazinare a gazului.

O altă șansă nevalorificată la moment este crearea înmagazinărilor pentru gazele naturale subterane utilizând pentru aceasta golurile zăcămintelor de hidrocarburi sau rezervoare construite din metal și amplasate la suprafața pământului. Acestea ar putea fi utilizate la Giurgiulești cu crearea unui terminal pentru gazele naturale și utilizarea vaselor de tip „râu-mare”, depozitând gaze importate din alte părți ale lumii.

Anterior, grupul ASCOM a anunțat că ar fi intenționat să identifice posibilitatea înmagazinării unui volum de gaze ce depășește consumul intern al Moldovei într-un depozit subteran în Republica Moldova și/sau România, sau să construiască împreună cu compania Romgaz un depozit subteran de gaze la Mărgineni, lângă Piatra-Neamț, cu o capacitate de înmagazinare la prima etapă de patru miliarde metri cubi, unde să fie înmagazinate și gazele necesare Republicii Moldova.

În luna martie anul 2009, la doar două luni după criza gazelor din ianuarie 2009, Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD) s-a arătat interesată în participarea împreună cu autoritățile de la Chișinău într-un proiect de construcție a depozitelor de gaze naturale subterane în Republica Moldova.

În timpul vizitei în Moldova între 14 – 18 iunie 2009 a unor experți externi, au fost culese date provenite de la câmpul de gaze Victorovca, și, în plus, au fost solicitate datele parametrice pentru sondele de adâncime. Cu toate acestea, s-a ajuns mai târziu la concluzia că aceste date nu au fost disponibile imediat, considerate a fi secrete și fiind subiectul unui proces mai complicat de informare. Reprezentantul permanent al BERD-ului la Chișinău, Libor Krkoska a declarat în cadrul unui recent forum investițional la Chișinău că studiul respectiv a demonstrat că un asemenea proiect de construcție a depozitelor de gaze natu-

rale subterane este unul extrem de costisitor, însă decizia de a accepta sau nu continuarea lucrărilor ar aparține totuși Guvernului de la Chișinău. Cu toate acestea, Expertii Berkeley Associated menționează în studiu că au identificat șase structuri potențiale, care justifică o analiza ulterioară și că fără informații detaliate, posibilitatea creării acolo a unui depozit subteran „se bazează doar pe o serie de ipoteze”. La rândul său, Ministerul Economiei „consideră oportună amenajarea unor depozite în sondele deja exploatare”¹⁹.

3.2 Importul gazului natural lichefiat.

Gazul natural lichefiat (GNL) este o alternativă reală în ceea ce privește transportul față de gazul natural (stare gazoasă). Acesta este același gaz natural doar că prin procesul de răcire este condensat în lichid. Transportarea pe căi terestre sau maritime a GNL este mai sigură decât prin conductele de gaze deoarece nu este explozibil ca lichid și costurile de transportare sunt mai ieftine.

La forumul regional pe teme energetice FOREN, care a avut loc în acest an la Neptun, vice-ministru al Economiei din Republica Moldova, Ilarion Popa a declarat că Guvernul realizează studii pentru construirea unui terminal de gaze lichefiate în portul Giurgiulești, pentru a diminua dependența de gazele rusești. Terminalul de gaze lichefiate ar putea oferi posibilități de livrare a gazelor naturale consumatorilor din Moldova procurate în diverse țări ale lumii și transportate cu ajutorul vaselor de tip „râu-mare” sau „mare-mare”. De exemplu Franța dispune de patru terminale de așa tip.

România are, de asemenea, în plan realizarea unui terminal de gaze lichefiate. Gazele ar urma să provină din Azerbaidjan, lichefiate

în Georgia, apoi transportate cu vase speciale la Constanța. În portul românesc vor fi regazificate și încărcate pe conducte, pentru a ajunge în restul Europei. În acest context, Azerbaidjan este un partener strategic pe segmentul energetic pentru UE, iar România are un rol semnificativ ca prim punct de conectare al gazului azer cu consumatorii europeni. Azerbaidjan este un producător cu creștere rapidă și exportator de energie, care este considerat ca fiind unul dintre principalele puteri energetice regionale în spațiul bazinului Caspic²⁰. Acest nou proiect, recent demarat de autoritățile din cele trei țări, a fost denumit AGRI. Concomitent, Ucraina a anunțat ca analizează posibilitățile tehnice de construire a unui terminal de gaze lichefiate, de mare capacitate, în regiunea portului Odesa.

Odată ce portul din Constanța urmează să fie punctul de conexiune a gazului azer cu consumatorii europeni, apar oportunități de extindere a proiectului și în favoarea Republicii Moldova. În acest context, portul Giurgiulești ar putea fi una dintre principalele stații de GNL, aprovizionarea realizându-se din Constanța cu vase de tip „râu –mare”, iar re-gazificarea se poate realiza printr-o stație construită în port de unde și se vor alimenta conductele naționale. Acesta poate fi un pas important în asigurarea stabilității în sectorul energetic al țării constituind o alternativă la conductele de gaz din Rusia. În acest context, Moldova trebuie să inițieze negocierile cu Azerbaidjan, Georgia și România și să stabilească posibilitățile care să permită Moldovei să se implice în proiectul AGRI. Inițial proiectul se arată a fi foarte reușit. Cu toate că în aprilie, anul curent, a fost semnat memorandumul de transport al gazelor Azerbaidjan - Georgia – România , și după ce Uniunea Europeană și-a exprimat inte-

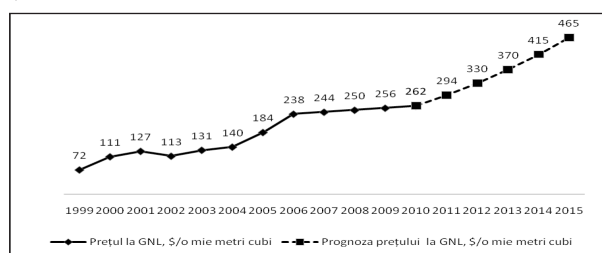
19 Informație preluată din articolul publicat pe site-ul: http://www.eco.md/index.php?option=com_content&view=article&id=267:construcția-de-depozite-subterane-de-gaze-un-lux-nepermis-pentru-moldova&catid=57:energetic&Itemid=127

20 Antonov V., Oportunități de consolidare a securității energetice a Republicii Moldova, Buletin de Politică Externă, 07.07.2010, IDIS Viitorul, la: <http://www.viitorul.org/public/2904/ro/Policy%20State-watch6%20ro.pdf>

resul în acest proiect, calificând-ul complimentar proiectului Nabucco, în Georgia proiectul AGRI ar putea întâlni dificultăți datorită relației sale cu Rusia, care este al treilea producător de petrol și gaze naturale din regiunea Mării Caspice, fiind întrecut de Azerbaidjan și Kazahstan.²¹

Începând cu mijlocul anilor 2000, prețul GNL a devenit competitiv cu cel al gazului transportat prin conducte. Ritmul mediu anual de majorare a prețului la GNL, de circa 12%, este mai mic ca cel al prețului la gaz, care constituie 15,5%. Această tendință se pare că se va păstra și în viitor, iar către 2015 prețul pentru o mie metri cubi de GNL va fi de 465 USD.

Grafic 4. Evoluția prețului la GNL a gazului în Europa pe perioada 1999-2015, \$/ o mie metri cubi

Sursa: elaborat de autori conforma datelor preluate de la Davoust, R., *Gas Price Formation, Structure & Dynamics*. Disponibil la: www.ifri.org/downloads/notedavoust.pdf

Din acest considerent pe termen mediu de-

21 Idem

vine destul de atrăgătoare posibilitatea alimentării cu GNL a Moldovei. Luând în considerație prețul mai mic al GNL în comparație cu cel al gazului natural, în cazul orientării spre aprovizionarea cu GNL, Moldova ar putea obține avantaje substanțiale. Ipotetic aprovizionarea Moldovei cu GNL poate fi realizată pe 2 căi:

- Construcția unei instalații de delichefiere la Giurgiulești;
- Conectarea la rețeaua de gazoducte a României în cazul construcției instalațiilor de delichefiere la Constanța.

Prima variantă implică costuri ridicate la etapa construcției instalației, ce variază între 2-4 miliarde Euro. Costurile prea mari ne fac să privim acest proiect ca unul ce poate fi realizat doar într-o perspectivă destul de îndepărtată de timp.

În acest context, o variantă viabilă de aprovizionare a Moldovei cu GNL rămâne conectarea la sistemul de gazoducte român. În cazul unui scenariu optimist, o posibilă dare în exploatare a instalației de delichefiere în Constanța, poate fi realizată în termen de 2-3 ani.

Pentru a determina beneficiile pe care le-ar putea obține Moldova, substituind aprovizionarea cu gaz prin intermediul Gazprom-ului cu importul de GNL, au fost simulate scenarii, care prevăd importul GNL din România, ce ar asigura consumul intern în diferite proporții, de la

Tabel 5. Inflația asociată posibilităților de import a gazului din Rusia și a importului GNL

Anul	Inflația (%) asociată importului de gaz în proporție de 100% de la GAZPROM	Inflația (%) asociată importului de gaz în proporție de 90% de la GAZPROM și 10% LNG	Inflația (%) asociată importului de gaz în proporție de 25% de la GAZPROM și 75% LNG	Inflația (%) asociată importului de gaz în proporție de 50% de la GAZPROM și 50% LNG	Inflația (%) asociată importului de gaz în proporție de 25% de la GAZPROM și 75% LNG	Inflația (%) asociată importului de gaz în proporție de 100% LNG
2013	6,36	4,92	2,04	0	0	0
2014	6,15	6,04	5,86	5,45	5,1	4,56
2015	6,15	6,04	5,87	5,46	5,11	4,57

Sursa: estimările autorilor

În cazul importului GNL s-ar putea beneficia de ritmuri adiționale de creștere economică cuprinse între 0,01 și 0,9%.

Tabel 6. Creșterea economică asociată posibilităților de import a gazului din Rusia și a importului GNL

Anul	Creșterea economică (%) asociată importului de gaz în proporție de 100% de la GAZPROM	Creșterea economică (%) asociată importului de gaz în proporție de 90% de la GAZPROM și 10% LNG	Creșterea economică (%) asociată importului de gaz în proporție de 25% de la GAZPROM și 75% LNG	Creșterea economică (%) asociată importului de gaz în proporție de 50% de la GAZPROM și 50% LNG	Creșterea economică (%) asociată importului de gaz în proporție de 25% de la GAZPROM și 75% LNG	Creșterea economică (%) asociată importului de gaz în proporție de 100% LNG
2013	5	5,23	5,9	5,9	5,9	5,9
2014	5	5,01	5,04	5,1	5,2	5,3
2015	5	5,01	5,04	5,1	5,2	5,3

Sursa: estimările autorilor

10% la 100%. **În acest caz în 2013, Moldova, în dependență de cantitatea de GNL importată, ar putea realiza economii cuprinse între 17 și 165 milioane USD. Către 2015 economiile pe care le-ar putea obține Moldova ar atinge valori cuprinse între 25-254 milioane USD** (vezi Anexa 3).

În cazul importului GNL, în cantități ce ar asigura consumul intern la cel puțin 50%, am putea asista la o inflație de circa 0% (dacă neglijăm influența altor factori) în comparație cu un nivel al prețurilor, asociat importului de gaz de la Gazprom. Ulterior câștigurile pentru economia națională ar constitui reduceri ale inflației cu 0,1-1,6% mai mici.

3.3 Interconectarea sistemului național de gazoducte cu cel român

Interconexiunea sistemului național de gazoduct cu cel român este o oportunitate de diversificare a furnizorilor de gaze, neglijată de partea moldoveană de la obținerea independenței și până în prezent. Construcția unei conducte magistrale pentru transportul gazelor naturale din România pe traseul Drochia-Ungheni-Iași ar fi permis, cel puțin în așa situații care au avut loc la începutul anului 2006 sau 2009 în perioada „războiului gazelor”, alimentarea Republicii Moldova

cu gaze naturale din România. La acel moment aprovizionarea cu gaze s-a făcut din înmagazinarea subterană a Ucrainei din Bogorodceni, regiunea Lvov, prin gazoductul magistral Șoldănești-Rezina, construit în timpul conflictului armat de pe Nistru, când în Chișinău și în unele raioane din centru Moldovei a fost sistată livrarea gazelor naturale. Concomitent, menționăm că și România este cointerесată în construcția conductei, care ar permite diversificarea surselor de aprovizionare adiționale cu gaze naturale. Actualmente se examinează posibilitatea construirii a trei stații de pompare, astfel încât să existe posibilitatea funcționării acesteia în ambele direcții, adică să existe condiții tehnice pentru ca gazul să poată circula în ambele direcții. Costul proiectului este estimat la o valoare de 49 milioane dolari, capacitatea conductei urmând să fie de 5 miliarde de metri cubi cu o lungime de 95 km²².

Construcția acestei conducte ar fi permis Moldovei să negocieze cu România posibilitatea importului de gaze din acest stat. Pe de o parte firmele române sunt interesate de exportul gazului²³. **Chiar dacă am presupune că Moldova și-ar asigura tot consumul de gaz doar pe baza importurilor române, pentru țara vecină**

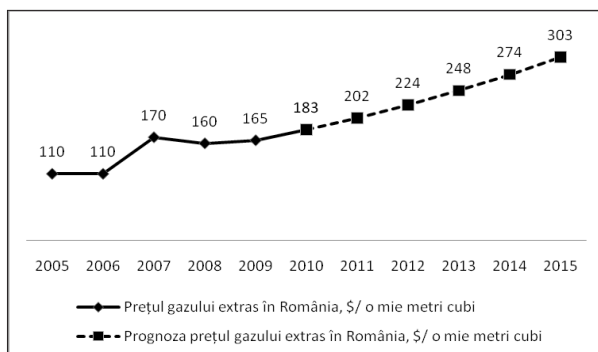
22 <http://www.ziare.com/economie/stiri-economice/r-moldova-si-ar-putea-stoca-rezerva-strategica-de-gaze-in-Romania-993251>

23 http://www.sfin.ro/articol_20581/misterele_conductei_de_gaze_arad-szeged.html?action=print

asta nu pare să fie o problemă. Astfel în primul deceniu al secolului XXI, România a avut un consum mediu anual de gaze ce a variat între 15,5-18,3 miliarde metri cubi de gaz, cu excepția anului 2009, când economia romană a fost lovită de criză și s-a redus consumul de resurse energetice. În proporție de 70% necesitățile interne de gaz, ceea ce reprezintă aproximativ 12 miliarde metri cubi, sunt aprovizionate din resurse proprii, iar restul 30% sunt importate. **În cazul în care Moldova ar importa integral gaze din România, aceasta ar avea o pondere de până la 10% din capacitățile de aprovizionare cu resurse proprii ale statului vecin.**

Luând în considerație că prețul mic de extragere a gazului în România, care acum este de 165 USD pentru o mie de metri cubi, și ulterioara sa evoluție va fi una moderată (anticipăm un ritm anual de creștere a prețului în medie cu 11%) realizarea acestui proiect ar fi un avantaj enorm pentru economia Moldovei.

Grafic 5. Evoluția prețului de extracție a gazului din România perioada 2005-2015, \$/ o mie metri cubi

Sursa: elaborat de autori

În simulările realizate am presupus, că importul gazului din România ar fi putut începe în 2008. Am considerat acest an, ca fiind cel mai

probabil pentru începerea importului de gaz din România. Această prezumție se bazează pe câteva ipoteze: lipsa rapidității în construcția conductei ce unește sistemele de gazoducte ale celor 2 state, desfășurarea lentă a negocierilor dintre Guvernul Moldovei pe de o parte și companiile și guvernul român, precum și de existența intereselor de natură ne-economică, pentru tergiversarea inițierii acestui proiect.

Avantajul direct ale conectării sistemului național de gazoducte la cel român ar fi realizarea unor economii enorme. La fel ca și în cazul GNL, pentru determinarea beneficiilor asociate conectării la rețeaua română de gazoducte în raport cu aprovizionarea cu gaz prin intermediul Gazprom-ului, au fost elaborate diverse scenarii, care prevăd importul gazului din România, ce ar asigura consumul intern în diferite proporții, de la 10% la 100%. **Astfel în cazul începerii aprovizionării cu gaz român în 2008, în dependență de ponderea gazului importat din țara vecină în consumul total de gaz din Moldova, statul nostru ar fi economisit între 8 și 82 milioane USD în 2008 și între 10 și 102 milioane USD în 2009. Economiiile pe care le-am fi putut obține anual ar fi crescut într-o progresie aritmetică și către anul 2015 ar trebui să varieze între 45 și 448 milioane USD (vezi Anexa 4).**

Concomitent importul din România ar fi adus o reducere a presiunilor inflaționiste ce vin din partea sectorului energetic. **În 2008 Moldova ar fi putut avea o inflație ce ar fi variat între 7,6 și 6,5%. La fel pe termen mediu, în dependență de ponderea importului gazului român, Moldova ar fi putut beneficia de reduceri ale ritmurilor de inflație ce ar fi variat**

între 0,1% și 2-3,6% (vezi Tabel 6).

Tabel 6. Inflația asociată posibilităților de import a gazului din Rusia și România

Anul	Inflația (%) asociată importului de gaz în proporție de 100% de la GAZPROM	Inflația (%) asociată importului de gaz în proporție de 90% de la GAZPROM și 10% din România	Inflația (%) asociată importului de gaz în proporție de 25% de la GAZPROM și 75% din România	Inflația (%) asociată importului de gaz în proporție de 50% de la GAZPROM și 50% din România	Inflația (%) asociată importului de gaz în proporție de 25% de la GAZPROM și 75% din România	Inflația (%) asociată importului de gaz în proporție de 100% din România
2008	12,7	7,6	6,5			
2009	0	0				
2010	10	9,8	9,5	8,9	7,9	6,4
2011	7,3	7,2	7	6,7	6,1	5,3
2012	6,6	6,5	6,3	5,9	5,3	4,3
2013	6,4	6,3	6,1	5,7	5	4
2014	6,1	6	5,9	5,4	4,8	3,7
2015	6,1	6	5,9	5,5	4,8	3,7

Sursa: estimările autorilor

În cazul importului gazului din România, Moldova ar fi beneficiat de un adaos la ritmurile de creștere economică cuprinse între 0,45% și 1,5%.

Tabel 7. Creșterea economic asociată posibilităților de import a gazului din Rusia și România

Anul	Creșterea economică (%) asociată importului de gaz în proporție de 100% de la GAZPROM	Creșterea economică (%) asociată importului de gaz în proporție de 90% de la GAZPROM și 10% din România	Creșterea economică (%) asociată importului de gaz în proporție de 25% de la GAZPROM și 75% din România	Creșterea economică (%) asociată importului de gaz în proporție de 50% de la GAZPROM și 50% din România	Creșterea economică (%) asociată importului de gaz în proporție de 25% de la GAZPROM și 75% din România	Creșterea economică (%) asociată importului de gaz în proporție de 100% din România
2008	7,8	8,18	9,27	9,27	9,27	9,27
2009	-6,5	-5,91	-5,86	-5,71	-5,5	-4,9
2010	3	3,01	3,05	3,12	3,23	3,41
2011	4	4,01	4,03	4,09	4,16	4,29
2012	4,5	4,52	4,54	4,6	4,7	4,88
2013	5	5,01	5,04	5,1	5,21	5,41
2014	5	5,01	5,04	5,11	5,22	5,45

2015 5 5,01 5,04 țã cu rețeaua de gaze naturale din România prin-

Sursa: estimările autorilor

Interconectarea sistemului energetic național cu cel European este una din obligațiile pe care RM și le-a asumat odată cu aderarea la Comunitatea Energetică Regională. Indiferent care ar fi modalitatea concretă de participare la piața regională, este important ca rețeaua conductelor de gaze naturale din Moldova să fie interconecta-

tr-o altă interconexiune decât traseul de tranzit spre Balcani al Gazprom-ului. O astfel de legătură cu rețeaua care asigură vecinătatea cu piața regională ar permite extinderea conceptului *Inelului Comunității Energetice* și în cazul Moldovei. Opțiunile de accesare a altor surse de gaze naturale decât prin conductele magistrale controlate de Gazprom sunt legate de posibilitatea de co-

nectare la rețeaua de transport a gazelor naturale a României. Prin aceasta va fi posibilă, accesarea eventualelor surse, disponibile prin această rețea, cum ar fi conducta Nabucco sau eventual South Stream, proiecte care ar putea traversa partea de vest a României. Mai mult ca atât, Republica Moldova și-ar spori securitatea furnizării cu gaze naturale prin accesul la rezervele de gaze naturale disponibile în România. În acest sens, implementarea proiectului de construcție a conductei magistrale Ungheni - Iași este primordială și ar trebui să se regăsească ca prioritate pe agenda autorităților moldovene.

3.4 Proiectul Nabucco/ South Stream

Nabucco și South Stream sunt momentan două proiecte concurente care au scop aprovizionarea Europei cu gaze naturale. La moment, acestea se află în stadii diferite de dezvoltare și nu există certitudinea ca cel de al doilea proiect va trece prin România. Având în vedere că studiul de fezabilitate, în cazul proiectului South Stream nu este finalizat, orice schimbare a traseului conductei este oricând posibilă. România și-a manifestat disponibilitatea de a pune la dispoziția Gazprom datele tehnice necesare studierii posibilității tranzitării țării, însă orice decizie finală va ține cont de evaluările care se vor face. Declarațiile care au fost făcute în ultima perioadă de către oficialii gigantului rus referitoare la excluderea Bulgariei și includerea României au doar un scop politic și nimic mai mult, fiind deja evident faptul ca South Stream a devenit un instrument de politică externă²⁴, spun specialiștii internaționali din piața gazelor. În această situație legarea speranțelor Republicii Moldova de a-și spori securitatea energetică prin intermediu României, ca

24 <http://www.zf.ro/companii/south-stream-vs-nabucco-cine-va-castiga-batalia-pentru-gazele-europei-dintre-un-instrument-politic-si-un-proiect-avansat-6473977>

participant la South Stream, rămâne la fel de vulnerabilă odată ce robinetul principal al gazelor se va afla tot în mânele rușilor. Interesul politic al proiectului este evident, Rusia încercând să-și întărească poziția și puterea de influență în Europa unde se importă 53% din petrolul și 62% din gazele exportate de către Rusia. Stoparea importului sau introducerea unor eventuale interdicții față de hidrocarburile exportate de Rusia, va prejudicia economia rusă de milioane de dolari.

Pe de altă parte, inițiativa europeană gândită pentru a spori securitatea energetică în Europa reducând dependența de gazul rusesc se arată mult mai optimistă. Studiul de fezabilitate a fost elaborat încă 2005, iar țările care participă la acest proiect au semnat acordul interguvernamental în 2009. În ceea ce privește demararea lucrărilor de construcție, acestea vor începe așa cum este programat în 2011, urmând să fie finalizate în 2014. În această situație, Republica Moldova ar putea profita de poziția României. În perspectiva unor negocieri fructuoase poate fi creată și dezvoltată prin mai multe puncte interconexiunea sistemului gazier național cu cel român cu posibilitatea transportării gazelor în ambele direcții.

3.5 Importul de gaze în Republica Moldova prin intermediul SA ASCOM

O altă posibilitate reală de diversificare a furnizorilor de energie pe care Republica Moldova a neglijat-o până în prezent este importul gazelor din Republica Kazahstan. Oferta de importare a gazelor naturale din Kazahstan a venit oficial din partea S.A. ASCOM GRUP încă în 2006 printr-un Protocol de Intenții semnat cu Ministerul Industriei și Infrastructurii al Republicii Moldovei la 15 martie 2006. Prin acel protocol ASCOM GRUP S.A se angajează să aprovizioneze Moldova cu gaze naturale din Kazahstan în volum de 2.5-3.0 mlrd. m³ anual, cantitate

de gaze suficientă pentru toți consumatorii de pe ambele părți ale Nistrului. Tot prin acest acord, părțile își exprimă intenția comună pentru construirea unei centrale electrice lângă Bălți cu capacitatea de 450 MW, iar ASCCOM GRUP S.A. se angajează să participe la modernizarea CET-1 și CET-2 din Chișinău pentru mărirea capacităților acestora cu 200 MW și, respectiv, 450 MW. În plus, în Protocol se preconizează ca în scopul minimizării și excluderii totale a riscurilor politice și economice pentru securitatea energetică a Republicii Moldova părțile vor înființa o societate comercială mixtă care va avea ca obiective de bază construirea conductelor magistrale Drochia-Bălți-Ungheni-Iași și Tocuz-Căinari-Mereni, identificarea posibilității înmagazinării unui volum de gaze ce depășește consumul intern al Moldovei, într-un depozit subteran în Moldova și/sau România; construirea împreună cu Romgaz a unui depozit subteran de gaze la Mărgineni, lângă Piatra-Neamț, cu o capacitate de înmagazinare la prima etapă de 4 mlrd metri cubi, unde să fie depozitate și gazele necesare Re-

publicii Moldova.

Comparativ cu alternativele analizate, cea mai avantajoasă este opțiunea propusă de ASCOM. Prețul de extracție a gazului în Kazahstan și evoluția lui în timp este destul de mică, în comparație cu alte prețuri pentru aprovizionarea cu gaz din alte surse. Astfel către 2015, prețul de import a gazului din Kazahstan poate ajunge la 143 USD pentru o mie metri cubi de gaz. Efectele economice ale importului gazului din Kazahstan ar fi fost considerabile. De fapt, această oportunitate este cea mai avantajoasă pentru Moldova. **Ca rezultat al utilizării acestei opțiuni, deja în 2006, Moldova ar fi putut obține economii de peste 75 milioane USD. În 2015, volumul economiilor ar fi atins 639 milioane USD.**

În perioada anilor 2006-2009, inflația s-ar fi redus considerabil. În 2006 și 2008, practic, am fi avut o creștere a prețurilor de 2 ori mai mică decât cele pe care le-am înregistrat efectiv. Trecerea la importul gazului, în varianta propusă de grupul ASCOM, ar fi permis Moldovei către anul 2015, să obțină o inflație de doar 2,7%. Evi-

Tabel 8. Economiiile obținute de Moldova în cazul importului de gaz din Kazahstan.

1	2	3	4
	Scenariu 1. Suma achitată pentru importul de gaz în proporție de 100% de la GAZPROM (milioane USD)	Scenariu 2. Suma achitată pentru importul de gaz din Kazahstan (milioane USD)	Economiile obținute (milioane USD) col. 3 - col. 2
2006	175	100	75
2007	229	100	128
2008	281	97	184
2009	298	92	206
2010	340	91	248
2011	455	117	338
2012	526	129	397
2013	607	142	465
2014	701	156	545
2015	810	171	639

Sursa: estimările autorilor

dent, neluând în considerație alți factori.

Tabel 9. Inflația asociată posibilităților de import a gazului din Rusia și din Kazahstan

Anul	Inflația (%) asociată importului de gaz în proporție de 100% de la GAZPROM	Inflația (%) asociată importului de gaz din Kazahstan
2006	12,7	6,5
2007	12,3	8,5
2008	12,7	6,5
2009	0	0
2010	10	6
2011	7,3	4,5
2012	6,6	3,6
2013	6,4	3,3
2014	6,1	2,9
2015	6,1	Oferta propusă de ASCOM GRUP S.A.

Sursa: estimările autorilor

La creșterea economică s-ar fi adăugat un surplus mai mare de 0,3% (adaos înregistrat doar pentru anul 2007). Cel mai mare aport s-ar fi înregistrat în 2008, când creșterea ar fi atins un nivel de 9,3% comparativ cu cel înregistrat de 7,8%. În linii generale, importul gazului din Kazahstan ar fi accelerat substanțial creșterea economică și deja către 2015, am fi putut ajunge un ritm de creștere economică de circa 6%.

era destul de tentantă, doar că pentru materializarea ei trebuia deschise „porțile” de tranzit prin Ucraina și Rusia. Aici era necesar deja dialogul cu Gazpromul. În perioada 28-30 iunie 2006 la Moscova a fost organizată prima rundă de negocieri la care S.A. Gazprom a refuzat categoric să accepte tranzitarea gazelor pasibile pentru contractarea de către S.A. Moldovagaz de la întreprinderea producătoare Tolkinnftegaz S.R.L. Ca reprezentanți din partea statului la negocieri

Tabel 10 . Creșterea economică asociată posibilităților de import a gazului din Rusia și din Kazahstan

Anul	Creșterea economică (%) asociată importului de gaz în proporție de 100% de la GAZPROM	Creșterea economică (%) asociată importului de gaz din Kazahstan
2006	4,8	6
2007	3	3,3
2008	7,8	9,3
2009	-6,5	-4,87
2010	3	3,6
2011	4	4,4
2012	4,5	5
2013	5	5,6
2014	5	5,7
2015	5	5,7

Sursa: estimările autorilor

au fost prezenți Ambasadorul Republicii Moldova în Federația Rusă și prim-secretarul Ambasadei Republicii Moldova în Federația Rusă, sau la o întâlnire de așa importanță prezența oficialilor de la cel mai înalt nivel este foarte importantă. De fapt la întâlnire trebuia să fie prezent și exprim-ministrul Vasile Tarlev, care din motive necunoscute s-a răzgândit în ultimul moment. Anume reprezentanții Guvernului aveau posibilitatea să negocieze condiții avantajoase referitor la tranzitul gazului pentru Moldova din Kazahstan. Doar ei puteau să amintească Gazprom-ului despre gazul rusesc care tranzitează teritoriul Moldovei spre Balcani și despre prevederile stipulate în Acordul țărilor CSI „Cu privire la promovarea unei politici unice în domeniul tranzitării gazelor naturale” din 03.11.1995, semnat inclusiv de Republica Kazahstan, Rusia, Ucraina și Republica Moldova. Pentru Rusia, conductele de livrare a gazelor în Balcani sunt foarte importante, volumul tranzitului constituind aproximativ 22-25 mlrd. de metri cubi mlrd. m³ de gaze anual, ce constituie aproximativ 18% din volumul total al exportului de gaze efectuat de Rusia. Pe când importul total de gaze naturale de către Moldova împreună cu partea transnistreană constituie aproximativ 3 mlrd. m³ pe an. Aceste date demonstrează încă odată faptul, că exportul în Balcani are o pondere mare în afacerea Gazprom-ului în timp ce în structura prețului de livrările a gazelor în Moldova, cea mai mare pondere o are componenta politică. Această acțiune sau inacțiune a autorităților este o dovadă că guvernarea din acea perioada nu vedea prioritar diversificarea furnizorilor de gaze naturale ci dimpotrivă susținerea afacerii monopoliste a Gazprom-ului. Mai târziu, acțiunile descrise mai sus capătă și o explicație logică. Aceasta se face înțeleasă prin subiectul unei scrisori expediate de către conducerea Republicii Moldova, Președintelui Kazahstan la data de 14.10.2008, prin care solicită verificarea

afacerilor din Kazahstan a S.A. ASCOM GRUP. Ca urmare, în anul 2009, activitatea economică a întreprinderii producătoare *Tolkîneftegaz S.R.L.* a fost sistată, iar posibilitatea importării gazelor naturale din Kazahstan nu mai apare în lista priorităților de fortificare a securității energetice a Republicii Moldova.

3.6 Producerea Biogazului

Cercetările și aplicațiile privind utilizarea energiilor neconvenționale, regenerabile capătă, de la an la an, o extindere tot mai mare în țările dezvoltate. Criza energetică, resursele tradiționale limitate și prognoza epuizării lor într-un viitor apropiat impun găsirea în timp de noi surse alternative.

Biogazul, deși s-ar părea că nu poate avea o pondere deosebită, va avea totuși partea sa de contribuție. Pentru gospodăriile țărănești, fermele agricole, unde nu există posibilități de racordare la rețeaua de gaze naturale dar și în scopul obținerii autonomiei energetice, biogazul constituie o alternativă viabilă. În tabelul 3 sunt indicate principalele materii prime din care poate fi obținut biogazul în cantități corespunzătoare la fel și conținutul de metan din biogaz.

Producerea biogazului ar fi o soluție alternativă reușită pentru producătorii care au deșeuri din care poate fi obținut biogazul. În Moldova, fabrica de zahăr “Sudzucker Moldova” preconizează construcția unei fabrici de producere a biogazului din teasc de sfeclă de zahăr. Fabrica va fi construită în orașul Drochia până în 2012, în urma unei investiții de 10 milioane de euro, efectuată de compania “Südzuucker Moldova” care urmează să fie recuperată în 8 ani de zile. Se estimează că biogazul va acoperi 60 la sută din necesitatea de resurse energetice a fabricii de zahăr din Drochia, care nu va mai fi dependentă energetic în cazul unei eventuale scumpiri sau

Tabelul 11. Materii prime și cantitățile de biogaz și metan care pot fi obținute din acestea.

Materie primă	Durata de fermentare (zile)	Cantitatea de biogaz obținută (mc/100kg)	Conținutul de metan din biogaz (%)
Dejecții de porcine	60	30	65
Dejecții de bovine	90	28	59
Dejecții de cabaline	90	31	60
Fecale umane	30	24	50
Frunze și vrejuri de cartof	60	37	60
Coceni de porumb	90	25	53
Frunze diferite	65	22	59
Iarbă verde	60	29	70

Sursa: FLAISER, L., *Instalație de producere a gazului de fermentație (biogaz) pentru gospodarii țărănești*

sistări a gazelor naturale.

Potrivit proiectului, din 800 de tone de teasc de sfeclă de zahăr, fabrica va produce pe zi 110 mii de metri cubi de biogaz, un metru cub de biogaz fiind echivalent cu 0,6 metri cubi de gaz natural sau 0,56 litri de motorină. Într-un singur sezon, fabrica de zahăr de la Drochia acumulează circa 80 de mii de tone de teasc²⁵.

Instalațiile de producere a biogazului sunt utilizate cu succes în multe țări din lume, cum ar fi: China – peste 7,0 milioane instalații; Japonia – 6,0 milioane instalații; Franța – 6,0 milioane instalații; India, Germania, Italia, etc.

Înlocuirea gazului de import cu biogazul produs în interiorul întreprinderii producătoare, este o salvare în momentele de criză cum au fost cele de la începutul anului 2006 și 2009. Aceasta ar permite evitarea pierderilor considerabile din cauza sistărilor de gaz sau măririi prețurilor, la fel ar oferi o poziție mai competitivă pe piața companiei care nu este nevoită să includă în prețul final al produselor creșterile de cost a energiei.

3.7 Bilanțul pierderilor economice

Deja acum se poate de făcut bilanțul pierderilor economice de pe urma neglijării oportunităților de diversificare a surselor de aprovizionare

cu gaze naturale. Astfel pierderile de economii pentru perioada 2008-2010 au constituit:

- Între 36 și 360 milioane USD de pe urma neinițierii negocierilor cu partea română privind importul de gaz din țara vecină.
- 842 milioane USD pentru teritoriul din partea dreaptă a Nistrului de pe urma ignorării proiectului grupului ASCOM privind importul gazului din Kazahstan. Dacă, luăm în calcul și consumul Transnistriei, estimăm pierderi cumulative ce s-ar cifra la circa 1,45 miliarde USD.

Concomitent economia a avut pierderi importante în ritmurile de creștere. Surplusul cumulativ de creștere pe care l-a ratat Moldova este de peste 6%, în cazul inițierii proiectului propus de ASCOM (în 2010 PIB-ul Moldovei comparativ cu cel din 2005 a crescut cu 12%, dacă am fi importat gaz din Kazahstan PIB-ul ar fi crescut cu 18%) și de 1-3,4% în cazul importului din România (în 2010 PIB-ul Moldovei comparativ cu cel din 2007 a crescut cu 3,8%, dacă am fi importat gaz din România PIB-ul ar fi crescut cu 4,8-7,2%).

Deosebit de costisitoare pentru populație (în condițiile unui nivel destul de mic al veniturilor) sunt efectele inflaționiste. Astfel din cauza neinițierii proiectelor alternative de aprovizionare cu gaze a Moldovei, populația trebuie să cheltuiască mai

25 Din articolul publicat pe siteul: <http://www.allmoldova.com/ro/moldova-news/economics/1249051501.html>

mult din cauza unor prețuri mai mari, astfel:

- în cazul inițierii proiectului grupului AS-COM, în general, cetățenii ar fi plătit de 1,2 ori mai puțin, decât o fac acum (o persoana cheltuie lunar în mediu 1400 MDL²⁶, în situația alternativă nivelul prețurilor i-ar fi permis ca el să-și asigure același coș de consum doar cu 1167 Lei).
- În cazul importului gazului din România populația ar fi trebuit să-și procure mărfuri și servicii cheltuind de 1,04-1,1 ori mai puțin (importul alternativ din România i-ar fi permis unui cetățean care acum cheltuie în mediu pe lună 1400

26 Estimările autorilor în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică, Aspecte privind nivelul de trai al populației în 2008, 2009; Biroul Național de Statistică, Aspecte privind nivelul de trai al populației în 2007, 2008; Biroul Național de Statistică, Aspecte privind nivelul de trai al populației în 2006, 2007. Disponibile la: <http://www.statistica.md/pageview.php?l=ro&idc=263&id=2206>

MDL, să-și asigure același consum doar cu o sumă ce variază între 1346 și 1273 MDL).

Foarte mult au de pierdut consumatorii casnici. Din cauza atitudinii ignorante ale decidenților, cetățeanul simplu are de plătit acum de 1,04-1,4 ori mai mult pentru serviciile comunale, decât ar fi făcut-o dacă s-ar fi importat gaz din România și de 2 ori mai mult dacă ne-am fi aprovizionat cu gaz din Kazahstan.

Extrem de mult de pe urma neglijării a pierdut sectorul industrial, în special, la capitolul aprovizionare cu resurse energetice: gaz, electricitate, energie termică. Astfel, din cauză că în aprovizionarea cu gaz se păstrează un status-quo și nu se importa gaz din România, agenții economici trebuie să plătească de 1,15 –1,65 ori mai mult pentru aprovizionarea cu resurse energetice, iar pentru faptul că nu aducem gaz din Kazahstan, industria e nevoită să plătească de 3 ori mai mult.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

1. Pe parcursul a aproximativ 20 de ani gazificarea Republicii Moldova a demonstrat un ritm destul de intens, iar diversificarea surselor energetice cu scopul sporirii securității energetice a țării este un obiectiv formal, până în prezent nerealizându-se nimic la acest capitol.
2. Lipsa unor analize de evaluare a eventualelor volume de gaz natural, care urmează să fie consumate pe anumite porțiuni, a dus la construcția a sute de kilometri de conducte care nu sunt utilizate la capacități profitabile, ceea ce influențează prețul stabilit pentru consumatorul final și face dificilă mentenanța acestor rețele.
3. Politica externă promovată de administrația de la Moscova față de fostele state sovietice are un caracter neprietenos, „acreditând” gazul rusesc și vinurile moldovenești cu misiuni diplomatice. Refuzul vinurilor moldovenești pe piața rusescă sau scumpirea suspectă a gazelor naturale livrate Moldovei, reflectă ingratitudea Rusiei față de politica de la Chișinău.
4. Pe perioada anilor 1994-2009 Moldova a consumat în mediu *1194 milioane metri cubi de gaz*. Pe parcursul perioadei analizate evoluția consumului de gaz a fost relativ constantă, ceea ce ne face să anticipăm că pe termen mediu necesitățile în acest combustibil, vor varia puțin în jurul valorii de *1194 milioane metri cubi*.
5. În condițiile menținerii actualului mecanism de aprovizionare a Moldovei cu gaz, prețul acestuia va crește semnificativ. Începând cu anul 2011 Moldova va importa gaz natural la prețuri europene. Astfel prețul pe care îl va plăti Moldova pentru importul de gaz din Rusia se va modifica într-un mod similar cu cel de pe piața europeană. Conform acestui scenariu pe termen mediu anticipăm o creștere a prețului de import al gazului astfel încât către 2015 o mie metri cubi ar costa 678 USD.
6. Economia națională este deosebit de sensibilă la importul de gaze, în special, din cauza influenței pe care o produc prețurile de import a acestui combustibil asupra prețurilor interne. Modificarea prețului de import a gazelor duce la modificarea tarifelor locale la gaz, în felul acesta este afectat atât mediul de afaceri cât și consumatorii casnici. Relația dintre prețul la import și tarifului mediu local la gaz este una lineară: *creșterea cu un leu a prețului de import a gazului duce la majorarea tarifului mediu local cu 1,22 lei*. Raportul dintre tariful mediu la gaz și inflație este mai complex, însă, per ansamblu, *creșteri ale tarifului mai mari de 7% duc la majorarea nivelului general al prețurilor*. La fel, majorările de prețuri la gaz contribuie la reducerea ritmurilor de creștere economică.
7. Realizarea, din partea Moldovei, a proiectelor de alternative de aprovizionare cu gaz i-ar fi asigurat avantaje economice considerabile. Orientarea spre surse alternative de aprovizionare cu gaz i-ar fi adus Moldovei următoarele beneficii: câștiguri din economiile realizate de pe urma procurării gazului la un preț mai mic, inflație mai mică și ritmuri de creștere economică mai mare.
8. Începând cu 2013 Moldova, în dependență de cantitatea de GNL importată ar putea realiza economii cuprinse între 17 și 165 milioane

USD. Către 2015 economiile pe care le-ar putea obține Moldova ar atinge valori cuprinse între 25-254 milioane USD. În cazul importului GNL, în cantități ce ar asigura consumul intern la cel puțin 50%, am putea asista la o inflație de circa 0% în comparație cu un nivel al prețurilor de 6,4%, asociat importului de gaz de la Gazprom. Ulterior câștigurile pentru economia națională ar constitui reduceri ale inflației cu 0,1-1,6% mai mici. Creșterea economică ar putea beneficia de ritmuri adiționale care ar ajunge la 0,9%.

9. În cazul începerii aprovizionării cu gaz român din 2008, în dependență de ponderea gazului importat din țara vecină în consumul total de gaz din Moldova, statul nostru ar fi economisit între 8 - 82 milioane USD, în 2009 economiile s-ar fi cifrat între 10 -102 milioane USD. Economii pe care le-am fi putut obține anual ar fi crescut într-o progresie aritmetică și către 2015 ar fi trebuit să varieze între 45 și 448 milioane USD. În 2008 Moldova ar fi putut avea o inflație ce ar fi variat între 7,6 și 6,5% comparativ cu cea de efectiv înregistrată de 12,7% . Pe termen mediu Moldova ar fi putut beneficia de reduceri ale ritmurilor de inflație ce ar fi variat între 0,1% și 2-3,6%. Importul de gaz din România ar fi asigurat un adaos la ritmurile de creștere economică cuprinse între 0,45% și 1,5%.
10. Efectele economice ale proiectului propus de ASCOM - importul gazului din Kazahstan reprezintă o alternativă și este cea mai avantajoasă pentru Moldova. Ca rezultat al utilizării acestei opțiuni, deja în 2006, Moldova ar fi putut obține economii de 75 milioane USD. În 2015, volumul economiilor ar fi atins 639 milioane USD.
11. La realizarea proiectului propus de SA ASCOM, inflația s-ar fi redus considerabil. În 2006 și 2008, s-ar fi înregistrat o creștere a prețurilor de 2 ori mai mică decât cea pe care am avut-o efectiv.
12. Trecerea la importul gazului, în varianta propusă de ASCOM SA, ar fi permis R. Moldova către anul 2015 să obțină o inflație de doar 2,7%.
13. În linii generale, importul gazului din Kazahstan ar fi accelerat substanțial creșterea economică și deja către 2015 am fi putut ajunge un ritm de creștere economică de circa 6%. La creșterea economică s-ar fi adăugat un surplus mai mare de 0,3% (adaos înregistrat doar pentru anul 2007). Cel mai mare aport s-ar fi înregistrat în 2008, când creșterea ar fi atins un nivel de 9,3% comparativ cu cel înregistrat de 7,8%.
14. Bilanțul pierderilor economice de pe urma neglijării oportunităților de diversificare a surselor de aprovizionare cu gaze este destul de mare. Astfel, pierderile de economii au constituit 842 milioane USD pentru teritoriul din partea dreaptă a Nistrului de pe urma ignorării proiectului grupului ASCOM privind importul gazului din Kazahstan. Dacă, luăm în calcul și consumul Transnistriei, estimăm pierderi cumulative ce s-ar cifra la circa 1,45 miliarde USD. Totodată, de pe urma neinițierii negocierilor cu partea română privind importul de gaz din țara vecină au fost ratați între 36 și 360 milioane USD.
15. Surplusul cumulativ de creștere pe care l-a ratat Republica Moldova este de peste 6% (adaosul la ritmul de creștere economic cumulativ pentru anii 2006-2010), în cazul inițierii proiectului propus de ASCOM.
16. Surplusul cumulativ de creștere pe care l-a ratat Moldova este de 1-3,4% în cazul importului gazelor naturale din România (adaosul la ritmul de creștere economic cumulativ pentru

anii 2008-2010).

17. Deosebit de costisitoare pentru populație sunt efectele inflaționiste. Astfel din cauza neinițierii proiectelor alternative de aprovizionare cu gaze a Moldovei, populația trebuie să cheltuiască mai mult din cauza unor prețuri mai mari.
18. În cazul inițierii proiectului SA ASCOM, cetățenii ar fi plătiți pentru consumul de bunuri și servicii de 1,2 ori mai puțin decât o fac în prezent.
19. În cazul importului gazului din România, populația ar fi trebuit să-și procure mărfuri și servicii cheltuiind de 1,04-1,1 ori mai puțin.
20. Foarte mult au de pierdut pierd consumatorii casnici. Din cauza atitudinii ignorante ale decidenților, cetățeanul simplu are de plătit acum de 1,04-1,4 ori mai mult pentru servicii comunale, decât ar fi făcut-o dacă s-ar fi importat gaz din România și de 2 ori mai mult comparativ cu situația dacă am fi fost aprovizionați cu gaze naturale din Kazahstan prin intermediul grupului ASCOM.
21. Extrem de mult de pe urma neglijarii oportunităților alternative în aprovizionarea cu gaze naturale a pierdut sectorul industrial, în special, la capitolul aprovizionare cu resurse energetice: gaz, electricitate, energie termică.
22. Din cauză, că în aprovizionarea cu gaz se păstrează un status-quo și nu se importa gaz din România agenții economici trebuie să plătească de 1,15 –1,65 ori mai mult pentru aprovizionarea cu resurse energetice.
23. Din cauza nerealizării proiectului grupului ASCOM, industria este nevoită să achite pentru consumul de gaze de 3 ori mai mult;
24. Urmărind modul de influențare a raporturilor politice dintre statele ex-sovietice ce nu au autonomie energetică, inclusiv și Republica Moldova, problema independenței energetice se clasează la modul imperativ, silind statul

nostru spre realizarea obligațiilor asumate ca membru cu drepturi depline la Comunitatea Energetică Europeană.

În baza constatărilor realizate pot fi propuse următoarele măsuri:

- ✓ Revizuirea strategiilor guvernamentale în domeniul securității energetice și clasificarea oportunităților de sporire a securității energetice în obiective pe termen scurt, mediu și lung, cu elaborarea programelor predictibile de realizare a obiectivelor propuse;
- ✓ Interconectarea sistemului național de gazoducte cu cel al României prin mai multe puncte de conexiune cu posibilitatea asigurării transportului în ambele sensuri;
- ✓ Valorificarea posibilităților de import a gazelor naturale din Asia Centrală și negocierea tranzitului prin Federația Rusă și Ucraina;
- ✓ Continuarea studiilor de fezabilitate privind construcția depozitelor de înmagazinare a gazelor;
- ✓ Elaborarea unor studii de fezabilitate privind posibilitățile de import a gazelor naturale lichefiate prin portul Giurgiulești și examinarea posibilităților de a adera la proiectul AGRI;
- ✓ Diversificarea combustibililor energetici în scopul micșorării ponderii gazului natural în sectorul energetic național;
- ✓ Fortificarea rolului Republicii Moldova ca țară importantă de tranzit a gazelor naturale și energiei electrice;
- ✓ Elaborarea unor programe guvernamentale privind suportul întreprinzătorilor de a construi ferme de producere a biogazului.

BIBLIOGRAFIE

1. Directive 96/92/EC, Directive of the European Parliament and of the Council concerning common rules for the internal market in electricity, Decembrie 1996.
2. Directive 98/30/EC, Directive of the European Parliament and of the Council concerning common rules for the internal market in natural gas, June 1998.
3. Legea nr. 123-XVIII din 23.12.2009 cu privire la gazele naturale. Monitorul Oficial nr.23-24/31 din 12.02.2010
4. Hotărârea Guvernului nr.403 din 31.07.91 cu privire la Programul de stat de gazificare a Republicii Moldova până în anul 2000.
5. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 114 din 08.02.2000 cu privire la măsurile primordiale de achitare în anul 2000 a datoriei Republicii Moldova pentru gazele importate. Monitorul Oficial al R.Moldova nr. 17-18/195 din 17.02.2000
6. Hotărârea de Guvern nr. 1492 din 28.12.2001 cu privire la aprobarea Programului de gazificare a Republicii Moldova până în anul 2005.
7. Hotărârea de Guvern nr. 1643 din 19.12.2002 cu privire la aprobarea Programului național de gazificare a Republicii Moldova”
8. Monitorul Oficial al R.Moldova nr.111-113/679 din 17.12.1998. Abrogată la 12.02.2010 prin Legea R. Moldova nr.123-XVIII din 23.12.2009.
9. Berkeley Associates, Studiu de pre-fezabilitate depozite subterane de inmagazinare a gazului, 2009.
10. Biroul Național de Statistică, Aspecte privind nivelul de trai al populației în 2006, 2007. Disponibil la: <http://www.statistica.md/pageview.php?l=ro&idc=263&id=2206>
11. Biroul Național de Statistică, Aspecte privind nivelul de trai al populației în 2007, 2008. Disponibil la: <http://www.statistica.md/pageview.php?l=ro&idc=263&id=2206>
12. Biroul Național de Statistică, Aspecte privind nivelul de trai al populației în 2008, 2009. Disponibil la: <http://www.statistica.md/pageview.php?l=ro&idc=263&id=2206>
13. Вісова, Е., Мониторинг индикаторов энергетической безопасности, 2008
14. Communication from the Commission - An overall view of Energy Policy and Actions, COM(97) 167, April 1997.
15. Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions - The energy dimension of climate change, COM(97) 196, May 1997
16. Communication from the Commission to the Council and the European Parliament - The external dimension of Trans-European Networks, June 1997
17. Communication from the Commission on a Community strategy to promote combined heat and power (CHP) and to dismantle barriers to its development, COM(97) 514, October 1997.
18. Davoust, R., Gas Price Formation, Structure & Dynamics. Disponibil la: www.ifri.org/downloads/notedavoust.pdf
19. Energy Efficiency in the European Community - Towards a Strategy for the Rational Use of Energy, COM(98) 246, April 1998
20. Energy for the Future: Renewable Sources of Energy: White Paper for a Community Strategy and Action Plan, COM(97) 599, November 1997,
21. Flaiser, L., Instalație de producere a gazului de fermentație (biogaz) pentru gospodării țărănești
22. Moroianu, N., Moroianu, D., Corelațiile inflației. Disponibil la: <http://www.oconomica.uab.ro/upload/lucrari/820063/19.pdf>
23. Parlicov, V., Șoitu, T., Industria gazului în RM: Povara ignoranței și costul erorilor, 2007. Disponibil la <http://www.viitorul.org/public/800/ro/Politici%20PubliceGAZZ.pdf>

24. Prohnițchi, E, Vectorul european al Republicii Moldova la confluența intereselor externe ale României, Ucrainei și Rusiei. Disponibil la: www.ipp.md/public/files/Publicatii/2002/decembrie/Prohn.doc
25. Șoitu, T., Gaibu, S., Gaibu, C., Programul național de gazificare – Realități, necesități și perspective. Disponibil la: <http://www.viitorul.org/public/1142/ro/Programul%20national%20de%20gazificare.pdf>
26. Preașca, I., Impactul conflictului de pe Nistru asupra securității energetice a Republicii Moldova. Disponibil la: http://ipp.md/public/files/Proiecte/blacksee/rom/_Preasca_-_ro.pdf
27. White Paper of the European Commission - An Energy Policy for the European Union, January 1996.
28. Informație privind realizarea Programului de activitate a Guvernului Republicii Moldova pe a.a. 2005-2009, de către Ministerul Industriei și Infrastructurii, pe perioada a.a. 2005 – 2007.
29. Raport despre activitatea Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică în anul 2009. Preluat de pe <http://www.anre.md/>
30. <http://www.azi.md/ro/investigation/11345>
31. http://www.eco.md/index.php?option=com_content&view=article&id=267:construcia-de-depozite-subterane-de-gaze-un-lux-nepermis-pentru-oldova&catid=57:energetic&Itemid=127
32. <http://www.cia.doe.gov/emeu/international/ngasprii.html>
33. http://www.sfin.ro/articol_20581/misterele_conductei_de_gaze_arad-szeged.html?action=print
34. <http://www.timpul.md/articol/filat-si-vidanu-au-hotarat-construcia-unui-gazoduct-ungheni-iasi-11149.html>
35. <http://www.ziare.com/economie/stiri-economice/r-moldova-si-ar-putea-stoca-rezerva-strategica-de-gaze-in-romania-993251>
36. <http://baltag.unimedia.md/2010/07/06/arma-energetica-a-rusiei-ca-instrument-de-presiune-si-de-influenta-in-spa%C8%9Biul-ex-sovietic-cazul-republicii-moldova-si-al-ucrainei/>
37. <http://www.zf.ro/companii/south-stream-vs-nabucco-cine-va-castiga-batalia-pentru-gazele-europei-dintre-un-instrument-politic-si-un-proiect-avansat-6473977>
38. <http://unimedia.md/?mod=news&id=20938>

Rezultatele estimării pentru relația dintre prețul de import a gazului și tariful mediu la gaz

Dependent Variable: Tarif Local
 Method: Least Squares
 Date: 09/07/10 Time: 13:40
 Sample: 2005 2009
 Included observations: 5
 Tarif Local =C(1)*Preț de Import

	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C(1)	1.219268	0.036713	33.21058	0.0000
R-squared	0.966447	Mean dependent var		2467.400
Adjusted R-squared	0.966447	S.D. dependent var		958.3795
S.E. of regression	175.5519	Akaike info criterion		13.35060
Sum squared resid	123273.9	Schwarz criterion		13.27249
Log likelihood	-32.37651	Durbin-Watson stat		2.244764

Sursa: elaborat de autori utilizând pachetul informatic Eviews 5.0.0.1

Rezultatele estimării pentru relația dintre tariful mediu la gaz și inflație

Dependent Variable: Prețuri
 Method: Least Squares
 Date: 09/13/10 Time: 08:39
 Sample: 2006 2009
 Included observations: 4
 Preturi=C(1)+C(2)*Tarif Local^0.01

	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C(1)	-713.2555	310.2939	-2.298645	0.1483
C(2)	699.2291	300.2185	2.329067	0.1452
R-squared	0.730624	Mean dependent var		9.425000
Adjusted R-squared	0.595935	S.D. dependent var		6.286162
S.E. of regression	3.995867	Akaike info criterion		5.915251
Sum squared resid	31.93390	Schwarz criterion		5.608398
Log likelihood	-9.830502	Durbin-Watson stat		2.431392

Sursa: elaborat de autori utilizând pachetul informatic Eviews 5.0.0.1

Economiile obținute de Moldova în cazul importului de GNL comparativ cu importul prin intermediul GAZPROM-ului

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Anul	Scenariu 1. Suma achitată pentru importul de gaz în proporție de 100% de la GAZPROM (milioane USD)	Scenariu 2. Suma achitată pentru importul de gaz în proporție de 90% de la GAZPROM și 10% GNL din România (milioane USD)	Economiile obținute (milioane USD)	Scenariu 3. Suma achitată pentru importul de gaz în proporție de 75% de la GAZPROM și 25% GNL din România (milioane USD)	Economiile obținute (milioane USD)	Scenariu 4. Suma achitată pentru importul de gaz în proporție de 50% de la GAZPROM și 50% GNL din România (milioane USD)	Economiile obținute (milioane USD)	Scenariu 5. Suma achitată pentru importul de gaz în proporție de 75% de la GAZPROM și 25% GNL din România (milioane USD)	Economiile obținute (milioane USD)	Scenariu 6. Suma achitată pentru importul de gaz în proporție de 100% GNL din România (milioane USD)	Economiile obținute (milioane USD)
			col. 3 - col. 2		col. 5 - col. 2		col. 7 - col. 2		col. 9 - col. 2		col. 11 - col. 2
2013	607	591	17	566	41	516	91	572	35	442	165
2014	701	681	21	650	51	588	113	658	44	496	206
2015	810	785	25	746	64	670	140	756	54	556	254

Sursa: estimările autorilor

Economiile obținute de Moldova în cazul importului de gaz din România comparativ cu importul prin intermediul GAZPROM-ului

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Anul	Scenariu 1. Suma achitată pentru importul de gaz în proporție de 100% de la GAZPROM (milioane USD)	Scenariu 2. Suma achitată pentru importul de gaz în proporție de 90% de la GAZPROM și 10% din România (milioane USD)	Economiile obținute (milioane USD)	Scenariu 3. Suma achitată pentru importul de gaz în proporție de 75% de la GAZPROM și 25% din România (milioane USD)	Economiile obținute (milioane USD)	Scenariu 4. Suma achitată pentru importul de gaz în proporție de 50% de la GAZPROM și 50% din România (milioane USD)	Economiile obținute (milioane USD)	Scenariu 5. Suma achitată pentru importul de gaz în proporție de 25% de la GAZPROM și 75% din România (milioane USD)	Economiile obținute (milioane USD)	Scenariu 6. Suma achitată pentru importul de gaz în proporție de 100% din România (milioane USD)	Economiile obținute (milioane USD)
			col. 3 - col. 2		col. 5 - col. 2		col. 7 - col. 2		col. 9 - col. 2		col. 11 - col. 2
2008	263	255	8	242	20	222	41	201	61	181	82
2009	272	262	10	246	25	221	51	195	76	170	102
2010	394	377	18	350	44	306	88	262	132	218	176
2011	455	434	21	402	53	348	107	295	160	241	214
2012	526	500	26	461	65	396	129	332	194	267	259
2013	607	576	31	529	78	451	156	374	234	296	312
2014	701	664	37	608	94	514	187	421	281	327	374
2015	810	765	45	698	112	586	224	474	336	362	448

Sursa: estimările autorilor

NOTE

IDIS „Viitorul” reprezintă o instituție de cercetare, instruire și inițiativă publică, care activează pe o serie de domenii legate de: analiză economică, guvernare, cercetare politică, planificare strategică și management al cunoștințelor. IDIS activează în calitate de platformă comună care reunește tineri intelectuali, preocupați de succesul tranziției spre economia de piață și societatea deschisă în Republica Moldova.

Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul” este succesorul de drept al Fundației Viitorul, și păstrează în linii mari tradițiile, obiectivele și principiile de acțiune ale fundației, printre care se numără: formarea de instituții democratice și dezvoltarea unui spirit de responsabilitate efectivă printre oamenii politici, funcționari publici și cetățenii țării noastre, consolidarea societății civile și spiritului critic, promovarea libertăților și valorilor unei societăți deschise, modernizate și pro-europene.

